

KDRỄC KƠ HDEH

Phần Học-sinh (tiếng Radê)
Tỉnh: Đarlac

RADE 1ST GRADE SCIENCE TEXT

KÂO HRIĂM ČIĂNG

First grade student's science text

THÂO KƠ

MNONG DHONG

EM TÌM-HIỂU KHOA-HỌC

V - Khoa - Học - Sinh

ADŨ SA

LỚP MỘT

KNỔNG BRŨĂ DHAR KREH BILAR

Trung-Tâm Học-Liệu
Bộ Giáo-Dục Xuất-Bản

Ấn hành 10,000 cuốn
Saigon, 1971

Ấn-hành trong khuôn-khổ chương-trình
hợp-tác giữa

Bộ Giáo-Dục
Bộ Phát-Triển Sắc-Tộc
Viện Chuyên-Khảo Ngữ-Học
Cơ-Quan Phát-Triển Quốc-Tế Hoa-Kỳ
tại Việt-Nam

LỜI TỰA

Cuốn sách này đã soạn dựa-theo cách trình-bày và nội-dung của cuốn Khoa-Học bằng tiếng Việt do Bộ Giáo-Dục xuất-bản.

Một vài sửa đổi nhỏ đã được thực-hiện trong các bài học để những tài-liệu được thích-hợp với văn-hóa của các sắc dân thiểu số.

Khi soạn cuốn sách này chúng tôi giả định rằng các học sinh đã biết đọc và viết tiếng mẹ đẻ.

Mặc dầu học sinh không bị bắt buộc phải đọc tiếng Việt trong cuốn Khoa-Học lớp một, chúng tôi đã viết các bài học bằng hai thứ tiếng, để giáo viên có thể đọc các bài tiếng Việt cho học sinh nghe. Bằng cách này, học sinh sẽ được thực hành thêm về chữ Việt đang học trong lớp nói Việt ngữ.

VÀI LỜI NÓI ĐẦU

Những sách giáo khoa song ngữ ở bậc tiểu học được soạn thảo trong chương trình của Bộ Giáo-Dục dành riêng cho các trường Sắc tộc.

Mục đích của những sách này là để bổ túc việc dạy tiếng sắc tộc ở lớp Võ Lòng, đồng thời để chuyển sang việc học quốc ngữ tại các lớp trên ở bậc tiểu học. Những sách này còn giúp ích cho học sinh học hỏi một cách hiệu quả hơn.

Đề tài trong sách được dịch theo đề tài trong chương trình tiếng Việt, nhưng những hình vẽ đã được vẽ lại và những bài giảng cũng được thay đổi để phù-hợp với phong tục tập quán của đồng bào Sắc tộc.

Ở lớp Một (lớp Năm cũ) học sinh sẽ đọc bài bằng tiếng mẹ đẻ rồi giáo viên sẽ đọc bằng tiếng Việt cho chúng nghe. Ở lớp Hai, học sinh sẽ bắt đầu tập đọc bằng tiếng Việt rồi dần dần chúng có thể đọc những bài ấy một mình.

Trương Văn Đức

Giám-Đốc Nha Tiểu-Học
và GDCD

M T A H R I Ầ M

KDRÊC I

Ya Mnhng Yuôm Brei Mnuih Leh
Anăn Hlô Mnhng Dôk Hdíp?

1. Huă trei djăl prông	14
2. Hlô mnhng hdíp kôyua bnhng mnhng	16
3. Arăng mnhm êa	20
4. Hlô mnhng hdíp kôyua mnhm êa	22
5. Phung mnhng hdíp ti dlông kyăo	24
6. Phung mnuih hdíp ti dlông rnhng lănh	26
7. Phung mnuih dôk hlămh sang	28
8. Phung hlô mnhng hdíp ti dlông rnhng lănh.	30
9. Phung mnhng hdíp ti gũ lănh	32
10. Phung mnhng hdíp hlămh êa	34
11. Klei wít hriămh	36

KDRÊC II

Ya Mnhng Yuôm Brei Kyăo Hdíp?

12. Ana kyăo jing kôyua lănh jing jăk	40
13. Ana kyăo jing kôyua lănh jing jăk (guôp êlăo)	42
14. Ana kyăo jing kôyua măo klei mngăc	44
15. Asărh căt kôyua măo êa	46
16. Ana kyăo jing kôyua măo êa	48
17. Klei wít hriămh	50

KDRÊC III

Êa Leh Anăn Mnhng Khăng

18. Bênh hra lik hlămh êa	54
19. Măo lu mta mnhng lik hlămh êa	56
20. Lu mta mnhng amăo lik hlămh êa ôh	58
21. Klei wít hriămh	60

KDRÊC IV

Adiê

22. Yang hrue	64
23. Klei mđiă yang hrue	66
24. Klei mngăc yang hrue	70
25. Yang hrue ti jnhng lănh	74
26. Yang hrue blă, lă	76
27. Yang hrue đnhng	78
28. Lănh ala jing prnhng sônhăk	80
29. Lănh jing wít	82
30. Mlan	84
31. Mlan pũr	86
32. Mlan bah; mlan wat	88
33. Mtũ jing wít	90
34. Mtũ mtrang	92
35. Êwa dôk jũm dar drei	94
36. Êa bi lũk hlămh êwa	96
37. Biut knam	98
38. Knam kũ, knam jũ	100
39. Hjan	102
40. Klei wít hriămh	104

KDRĚC V

Yăn

41.	Yăn mđiã	108
42.	Yăn mđiã (guôp êlâu)	110
43.	Yăn hjan	114
44.	Yăn hjan (guôp êlâu)	116
45.	Yăn mnga	118
46.	Yăn mnga (guôp êlâu)	120
47.	Yăn bhang	122
48.	Yăn bhang (guôp êlâu)	124
49.	Yăn hjan	126
50.	Yăn hjan (guôp êlâu)	128
51.	Yăn puih	130
52.	Yăn puih (guôp êlâu)	132
53.	Klei wít hriãm	136

KDRĚC VI

Mmông

54.	Mmông	142
55.	Boh mmông	145
56.	Bồ mmông	148
57.	Mmông, mnit	152
58.	Dlăng mmông	156
59.	Dlăng mmông, mnit	160
60.	Mã ai mmông	164
61.	Pők lơ	168
62.	Hrã lơ mlan	172
63.	Dlăng lơ	177
64.	Klei wít hriãm	180

M U C - L U C

CHƯƠNG I

Người và Vật Cần Gì Để Sống?

	Trang
1.	Ăn khỏe chóng lớn 14
2.	Loại vật cần ăn 16
3.	Người ta uống nước 20
4.	Loại vật cần uống 22
5.	Loại vật ở trên cây 24
6.	Người ở trên mặt đất 26
7.	Người ở trong nhà 28
8.	Loại vật ở trên mặt đất 30
9.	Loại vật ở dưới đất 32
10.	Loại vật ở dưới nước 34
11.	Bài ôn 36

CHƯƠNG II

Cây Cần Gì Để Sống?

12.	Cây cần đất màu 40
13.	Cây cần đất màu (tiếp theo) 42
14.	Cây cần ánh sáng 44
15.	Hạt cần nước 46
16.	Cây cần nước 48
17.	Bài ôn 50

CHƯƠNG III
Nước và Các Chất Đặc

18. Đường tan trong nước	54
19. Nhiều chất tan trong nước	56
20. Nhiều chất không tan trong nước	58
21. Bài ôn	60

CHƯƠNG IV
Trời

22. Mặt trời	64
23. Khí nóng mặt trời	66
24. Ánh sáng mặt trời	70
25. Mặt trời ở chân trời	74
26. Mặt trời mọc lặn	76
27. Mặt trời buổi trưa	78
28. Trái đất ta ở rất lớn	80
29. Trái đất hình tròn	82
30. Mặt trăng	84
31. Trăng rằm	86
32. Trăng khuyết, trăng lưỡi liềm	88
33. Sao hình tròn	90
34. Sao sáng	92
35. Không khí ở chung quanh ta	94
36. Nước lẫn vào không khí	96
37. Mây	98
38. Mây trắng, mây đen	100
39. Mưa	102
40. Bài ôn	104

CHƯƠNG V
Mùa

41. Mùa nắng	108
42. Mùa nắng (tiếp theo)	110
43. Mùa mưa	114
44. Mùa mưa (tiếp theo)	116
45. Mùa xuân	118
46. Mùa xuân (tiếp theo)	120
47. Mùa hạ	122
48. Mùa hạ (tiếp theo)	124
49. Mùa thu	126
50. Mùa thu (tiếp theo)	128
51. Mùa đông	130
52. Mùa đông (tiếp theo)	132
53. Bài ôn	137

CHƯƠNG VI
Thì Giờ

54. Giờ	143
55. Đồng-hồ	145
56. Mặt đồng-hồ	149
57. Giờ, phút	153
58. Xem giờ	157
59. Xem giờ, phút	161
60. Lên dây đồng-hồ	164
61. Bóc lịch	169
62. Tờ lịch tháng	172
63. Coi lịch	177
64. Bài ôn	181

KDRỄC I

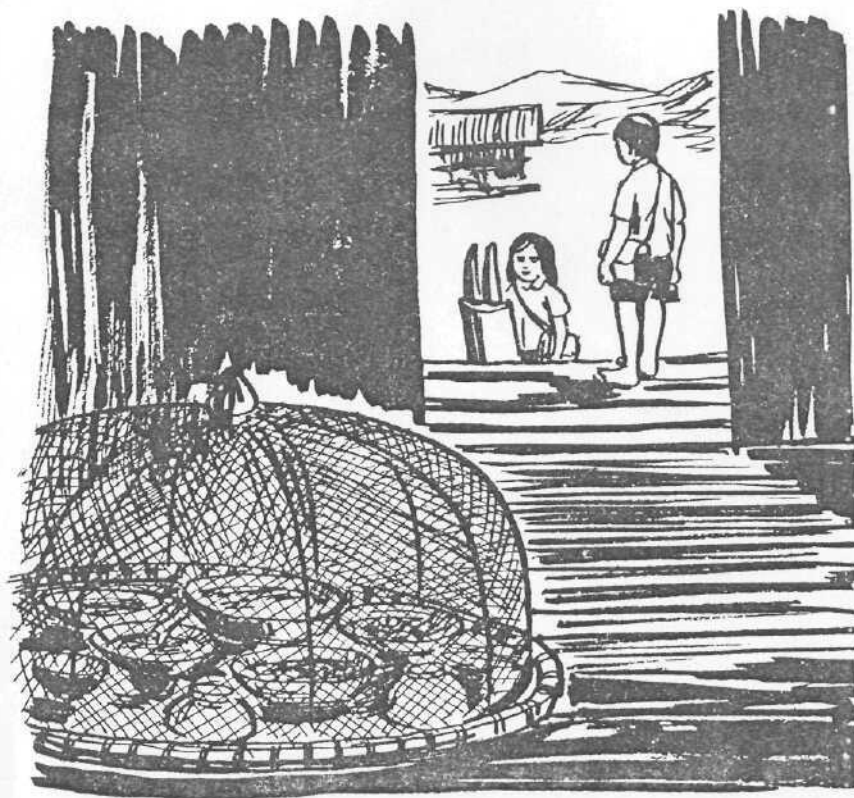
Chương I

YA MNỜNG YUÔM BREI MNUIH LEH ANAN

HLÔ MNỜNG DÔK HDỈP?

Người và vật cần gì để sống?

1. HUA TREI DJAL PRÔNG

Ăn Khỏe Chóng Lớn

"Kào êpa leh."

"Em đói rồi."

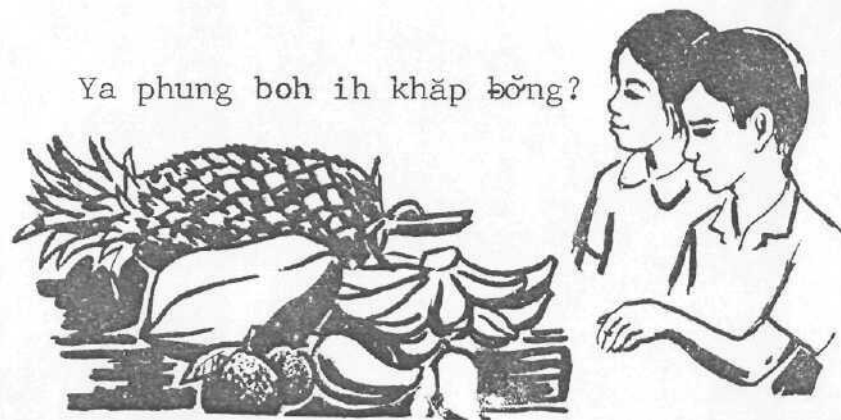
Amĩ laõ:

"Õng huã ċiãng kơ djäl prông."

"Diih ðõng boh msẽ moh."

KÀO NGA, KÀO H LAP

Ya phung boh ih khãp ðõng?

Má bảo: "Con ăn cho chóng lớn."

"Các con ăn thêm trái cây."

Em Làm, Em Chơi

Em thích ăn những trái nào?

2. HLÔ MNŌNG HDĪP KOYUA BŌNG MNŌNG

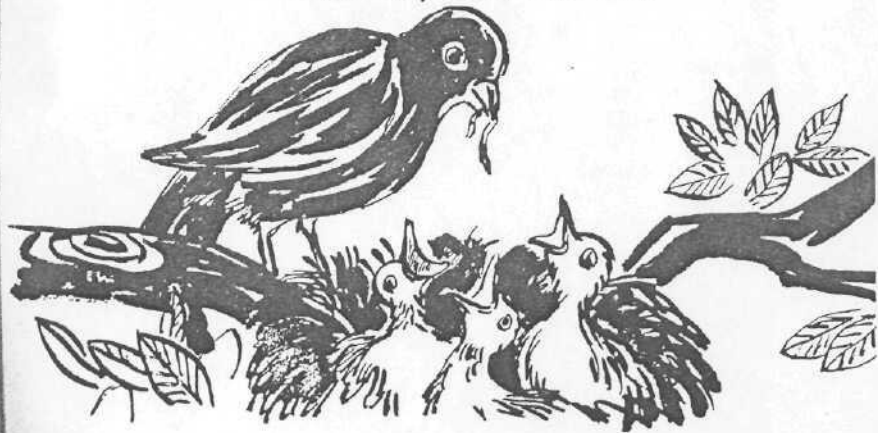
Loài Vật Cần Ăn

Êđai asôo mam
ana ñu.
Chó con bú.

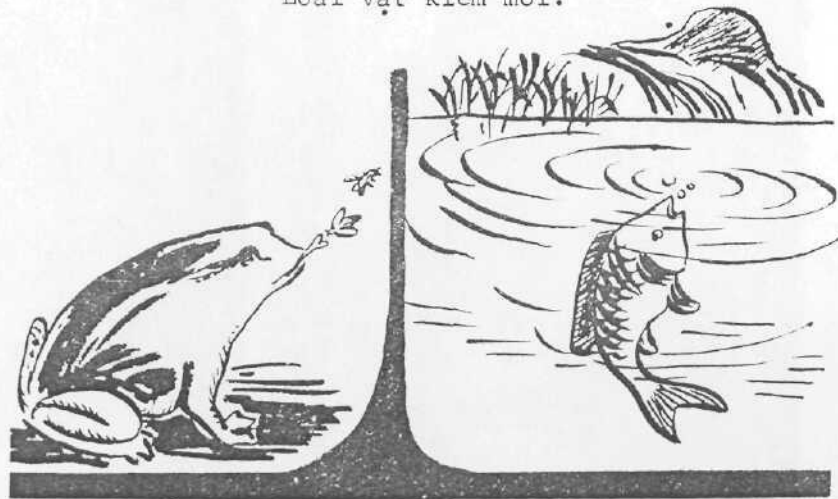
Ana cĩm mĩem êđai ñu.

Chim mẹ mớm cho con.

Phung mñng hđĩp duah bñng mñng.

Loài vật kiếm mồi.

Ya amĩ H'Mi dõk ngã?

Má Mỹ đang làm gì?

KÂO NGÃ, KÂO HLAP

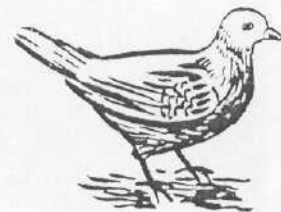
Ya mnõng arãng rông?

Ya phung mnõng thâu duah mã pô mnõng
bõng?

Em Làm, Em Chơi

Người nuôi những con nào?

Những con nào kiếm mồi lấy?

3. ARANG MNAM ÊA

Người Ta Uống Nước

Tơdah mhao, drei mnăm êa.

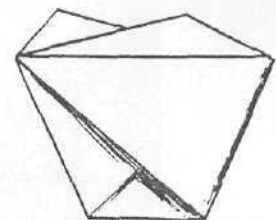
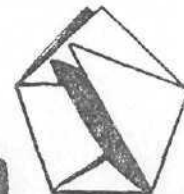
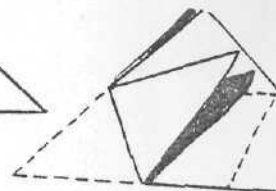
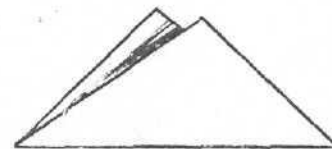
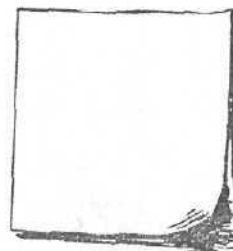
H'Mi mnăm êa kar tũk leh.

Khi khát, ta uống nước.
Mỹ uống nước lọc đun sôi.

Ya mta êa arăng mnăm?

Người ta đang uống nước gì?

KÂO NGA, KÂO HLAP

Tui hlue rup cih, mã m̄ar klăp mjing

k̄ok mnăm êa.

Em Làm, Em Chơi
Theo hình vẽ, lấy giấy
gấp cái ly để uống nước.

4. HI Ô MNỜNG HDỈP KOYUA MNẶM ẾA
Loài Vật Cần Uống

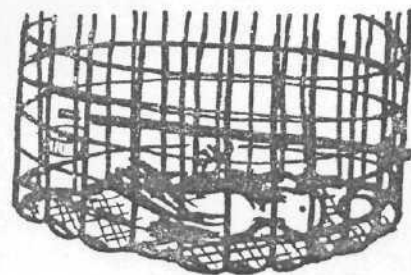
Ya phung êđai mnữ dộc ngã?

Gà con đang làm gì?

Ti anôk êmô kbao dộc mnặm ếa?

Trâu bò đang uống nước ở đâu?

Chỉm djiê koyua amão mào ếa mnặm.

Chim chết vì không có nước uống.

KÃO NGA, KÃO HLAP

Hdơ brei chỉm mnặm ếa grặp hrue.

Em Làm, Em Chơi

Nhớ cho chim uống nước mỗi ngày.

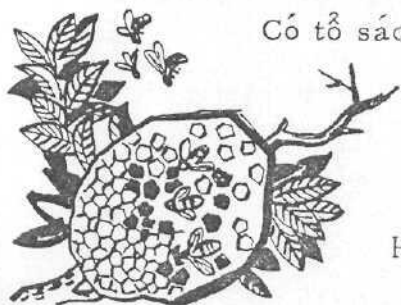
5. PHUNG MŨNG HDÏP TI DLÔNG KYÂO

Loài Vật Ở Trên Cây

Mão hruh krêch ti dlông kyáo.

Có tổ sáo trên cây.

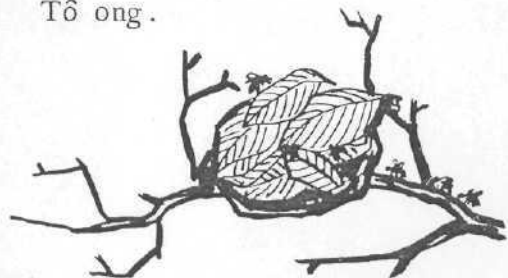
Hruh hnuê.

Tổ ong.

Hruh hluät.

Tổ sâu.

Hruh hdãm.

Ổ kiến.

Mão hluät hlãm ana kyáo.

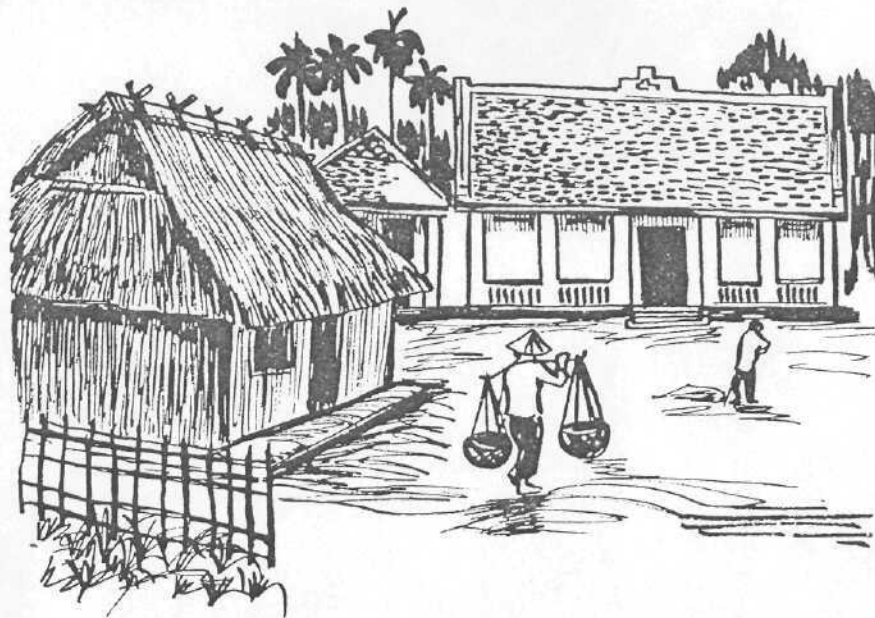
Có sâu ở trong thân cây.

KÂO NGA, KÂO HLAP

Đăk adhan mão hruh hluät leh
anãn mã hluät. Trôc êa praĩ
hlãm đăng hluät brei hdãm
mũt kễ hluät.

Em Làm, Em Chơi
Bút cãnh có tổ sâu và bắt sâu.
Rỏ mỡ nước vào lỗ sâu để kiến đến bắt sâu.

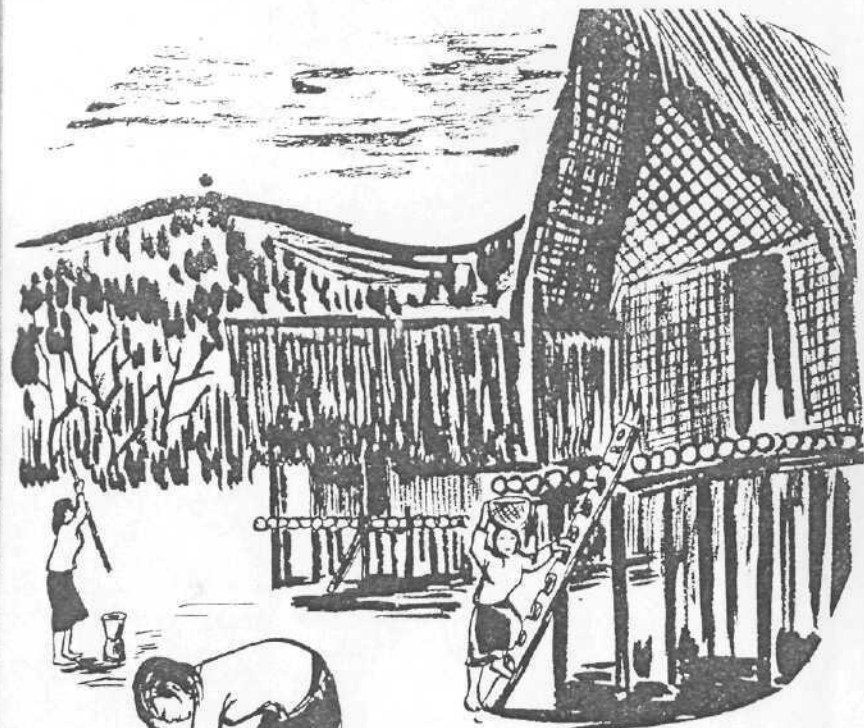

6. PHUNG MNUIH HDĪP TI DLÔNG RỔNG LĂN

Người Ở Trên Mặt Đất

Arăng mdỡng sang ti dlông rổng lăn.

Người ta cất nhà trên mặt đất.

Mâu mnuih dôk hlãm sang
đun (sang mâu krum)

Có người ở nhà sàn.

KÂO NGA, KÂO HLÁP

Ngã rup leh anãn mia êa kulor sang
ih khấp.

Em Lãm, Em Chơi
Vẽ và tô màu kiểu nhà mà em thích.

7. PHUNG MNUIH DÔK HLĂM SANG

Người Ở Trong Nhà

H'Mi leh anăn Y-Lê amô
jing msah ôh.

Y-Lê laǎ:

"Ổng mốt hlăm
sang ǎiǎng
kơ tlaih mđiǎ."

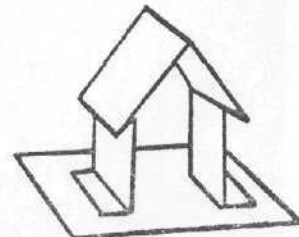
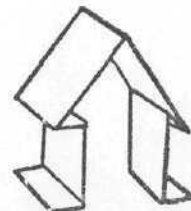
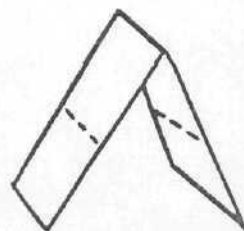

Mỹ và Lê không bị ướt.
Lê nói: "Em vào trong nhà chơi cho khỏi nắng."

Mlam, H'Mi leh anăn Y-Lê pít hlăm sang.

Ban đêm, Lê, Mỹ ngủ trong nhà.

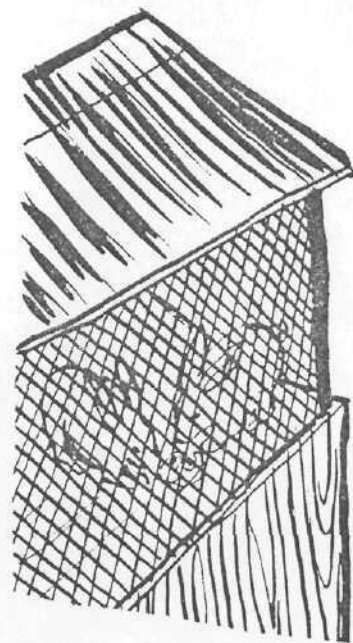
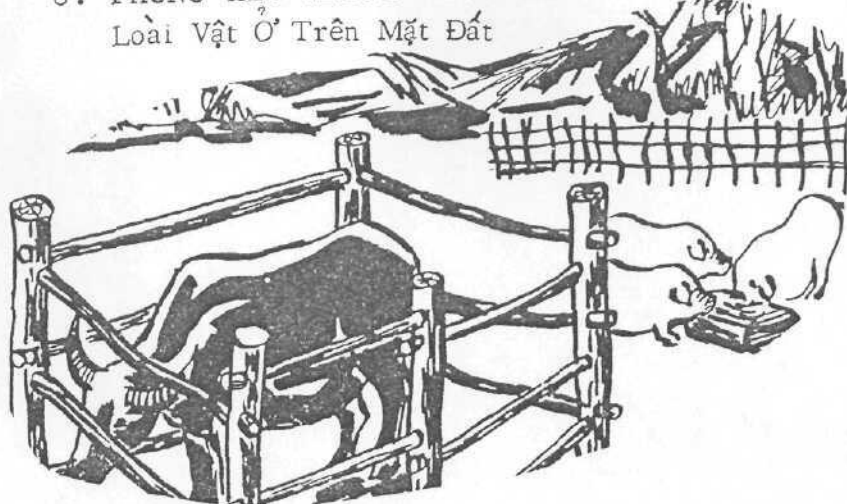
KÂO NGA, KÂO HLAP

Tui hlue rup, klit mwar ngă sang kơ pupê.

Em Làm, Em Chơi

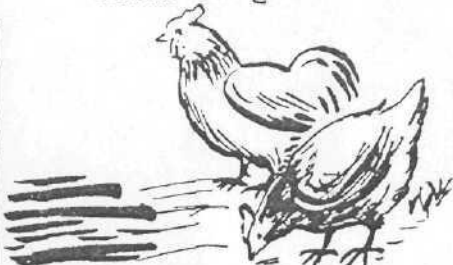
Theo hình, gấp bìa làm nhà cho búp-bê.

8. PHUNG HLÔ MNŒNG HDĪP TI DLÔNG RŒNG LĂN
Loài Vật Ở Trên Mặt Đất

Ya mta mnŒng drei rŒng

hlăm sang?

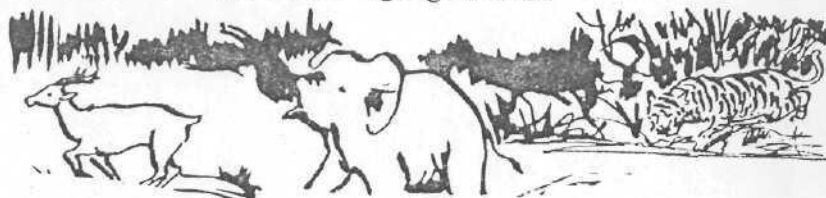

Ta nuŒi nhŒng con vật nào trong nhà?

Ti anŒk, bip, sin, ngŒng dŒk lă?

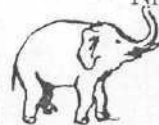
Vit, ngan, ngŒng ở đău?

Phung hlô mnŒng anei dŒk hlăm dliê.

ĐiŒu amăo măo pưk sang ōh.

NhŒng con vật này ở trong rừng.
Chúng ở ngoài trời.

KĂO NGĂ, KĂO HLĂP

Đlăng kŒ rup ĉih leh
anăn yap:

a) Phung mnŒng drei rŒng
hlăm war.

b) Phung mnŒng drei rŒng
Điădah diŒu dŒk hlăm
taĉ.

c) Phung hlô mnŒng dŒk
hlăm dliê.

Em Lăm, Em ChŒi
Xem tranh, kể:

a) nhŒng con vật mà ta nuŒi trong chuŒng.

b) nhŒng con vật mà ta nuŒi, nhŒng sống ngoài trời.

c) nhŒng con sống trong rừng.

9. PHUNG MNŒNG HDĨP TI GŨ LAN

Loài Vật Ở Dưới Đất

Ala.

Con rần.

Kkuih.

Con chuột.

Mja.

Con chôn.

Phung mnŒng anei hdĩp ti gũ lãn.

Những con vật này ở dưới đất.

Ênăng.

Con dã trãng.

Ariêng.

Con giun.

Arăng mã kkuieh hŏng dŏ anei.

Người ta bắt chuột, theo cách này.

KÂO NGA, KÂO HLÁP

Klei mã ênăng hlăm war nao wah.

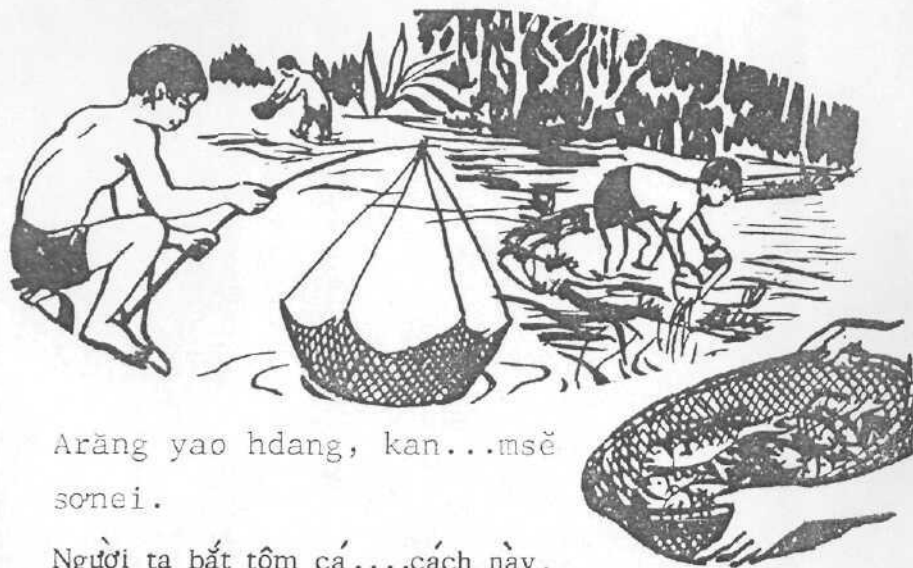
Em Lâm, Em Chơi
Đào đất ở vườn bắt giun câu cá.

10. PHUNG MŨNG HDỈP HLĂM ẾA
Loài Vật Ở Dưới Nước.

Kan hdỉp hlăm ếa.
Cá sống dưới nước.

Hdang, ariêng, kan mưk
kan balen dộc hlăm ếa.
Tôm, cua, bạch tuộc, cá voi ở dưới nước.

Arăng yao hdang, kan...msế
sonei.

Người ta bắt tôm cá...cách này.

Ya ngã hdang, kan djiê lế?

Tại sao tôm cá bị chết?

KĂO NGĂ, KĂO HLĂP.

Todah sang ih mào thao ếa rông kan, mlih
ếa tui hluế rup anei.

Em Lăm, Em Chơi
Nếu nhà em có hồ cá,
thay nước theo hình vẽ.

11. KLEI WIT HRIAM

Bài Ôn

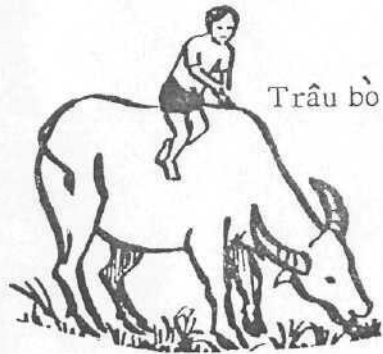
Ya jih jang mnuih
dôk ngă?
Mọi người đang làm gì?

Ya phung mnông dôk bởng
ti tač?

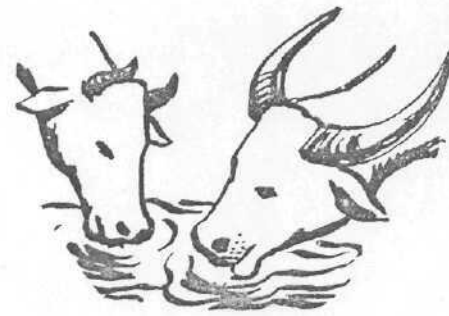
Những con vật nào đang ăn
ngoài sân?

Ya êmô kbao dôk bởr?

Trâu bò đang ăn gì?

Hbĩl arăng mnăm êa?
Khi nào người ta uống nước?

Ya êmô kbao dôk
ngă lê?
Trâu bò đang làm gì?

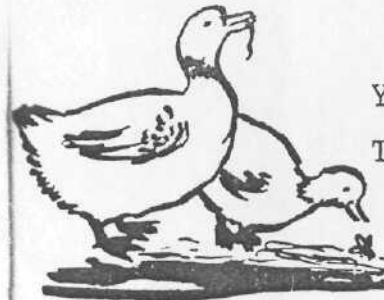
Ya phung mnuih dôk ngă?
Mấy người thợ đang làm gì?

Ya ngă arăng ngă hễ sang?
Tại sao người ta cần làm nhà?

Ya hruh mào ti dlông kyáo?
Trên cây có tổ gì?

Ya mnông luê hlăm êa?
Con gì bơi dưới nước?

Ya bip dôk ngă?
Ti anôk ênăng dôk?
Vịt đang làm gì? Giun ở đâu?

KDRỄC II

Chương II

YA MNŒNG YUÔM BREI KYĂO HDỈP?

Cây Cần Gì Để Sống?

12. ANA KYÂO JING KOYUA LAN JING JĂK

Cây Cần Đất Màu

H'Mi mã lăn c̣uah pla kyâo.
Mỹ bôc cát trồng cây

Y-Lê mã lăn jing
pla kyâo.
Lê lấy đất màu trồng cây.

Ana kyâo anei jing leh anăn bi mnga.

Cây này xanh tốt và có bông.

KĂO NGA, KĂO HLAP

Mã lăn êun giăm ðlũng êa (amôdah
lăn hang êa ênao) ba wĩt pla kyâo.

Em làm, Em Chơi
Lấy đất mùn ở cạnh cống rãnh (hoặc ở bờ ao)
về trồng cây.

13. ANA KYÂO JING KŌYUA LAN JING JAK
(guôp êlâu)

Cây Cần Đất Màu (tiếp theo)

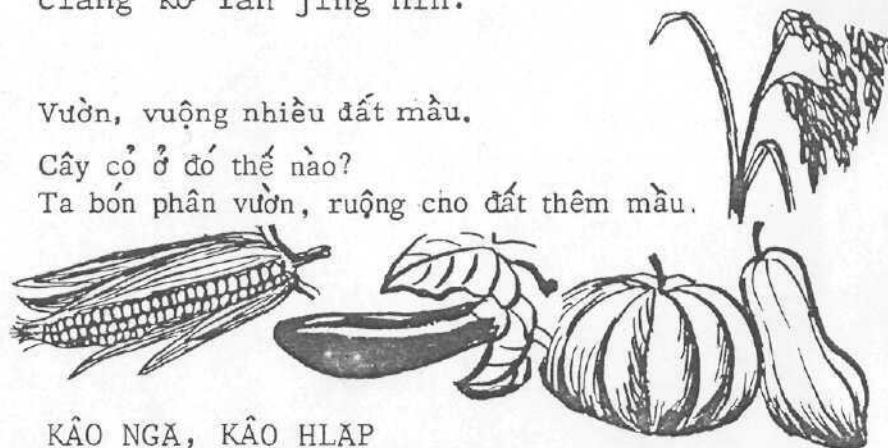

Phung kyâo anei amâo mda ôh kŏyua
lân amâo jing.
Những cây này chậm lớn vì thiếu đất màu.

Bùn, lỗ mào lân jing. Si kyâo cắt hằm
anăn? Drei pruê angre hằm bùn, lỗ
ciăng kơ lân jing hỉn.

Vườn, ruộng nhiều đất màu.
Cây cỏ ở đó thế nào?
Ta bón phân vườn, ruộng cho đất thêm màu.

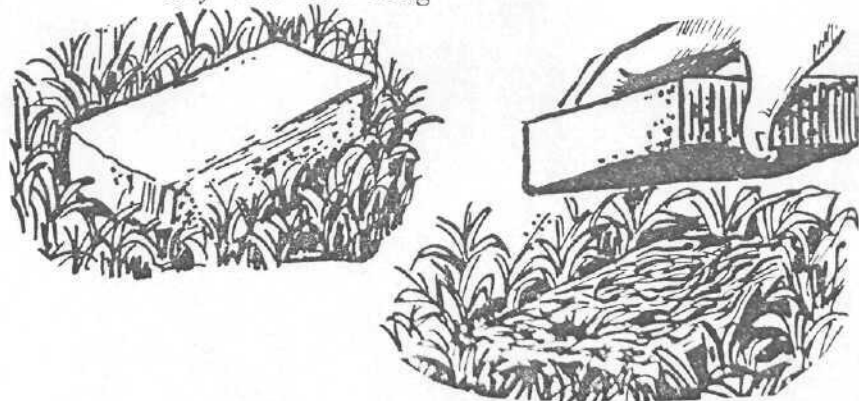
KÂO NGÀ, KÂO HLAP

Buố sa phũn ana kyâo điệt ti mmuô
êlan leh anăn ba pla hằm thao mào
lân jing. Sui hrue ti anăn, si ana
kyâo anăn jing?

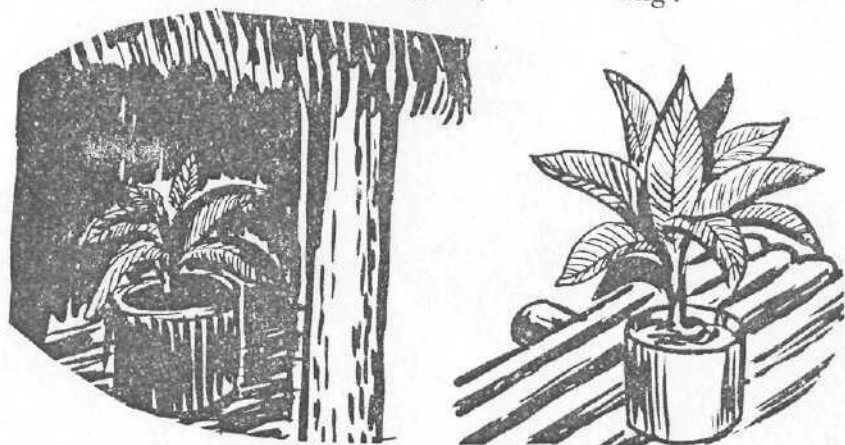
Em Làm, Em Chơi
Đánh một cây nhỏ ở lề đường đem trồng vào chậu
có đất màu. Một ít lâu sau, cây đó ra sao?

14. ANA KYAŦO JING KŦYUA MĂO KLEI MNGAĈ

Cây Cần Ánh Sáng

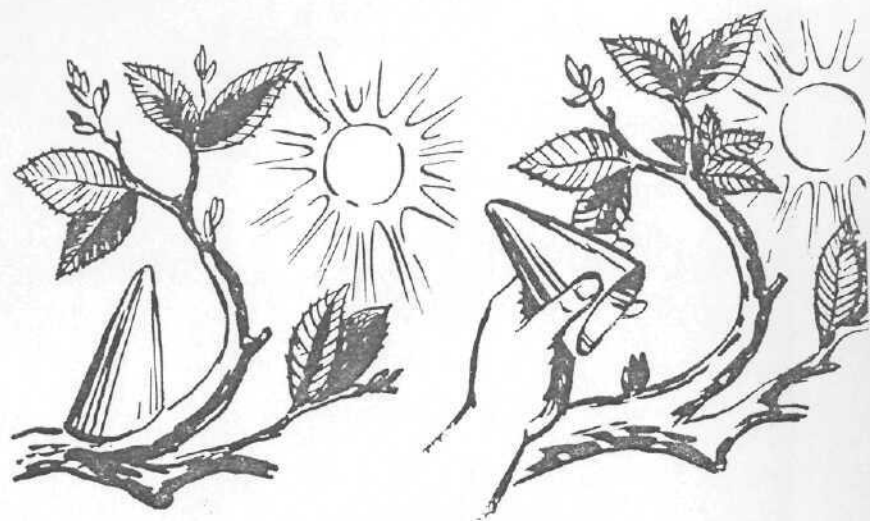

Rõk krô todah klô ðrik ktũ.
Dưới viên gạch, cỏ úa vàng.

Ti kyâo cất pral hĩn?

Cây nào mọc mau hơn?

Hla kyâo jing mtan kŦyua mĂo klei mngăĉ
yang hrue.

Lá cây xanh nhờ ánh sáng mặt trời.

KĂO NGA, KĂO HLAP

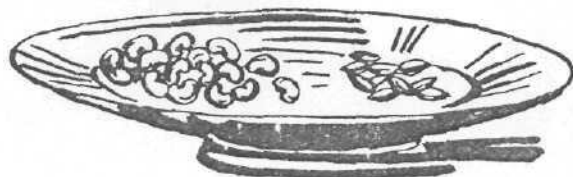
Sui sa bliũ, ih mã thao pla kyâo mŏng
sang ba đưm kŦ mdiă. Ih thăo mŏ, ya
ngă sonăn?

Em Làm, Em Chơi
Lâu lâu, em nên mang chậu cây cảnh để trong nhà
ra ngoài sân chỗ có nắng.

Em có biết tại sao không?

15. ASAR ČAT KOYUA MĀO ĒA

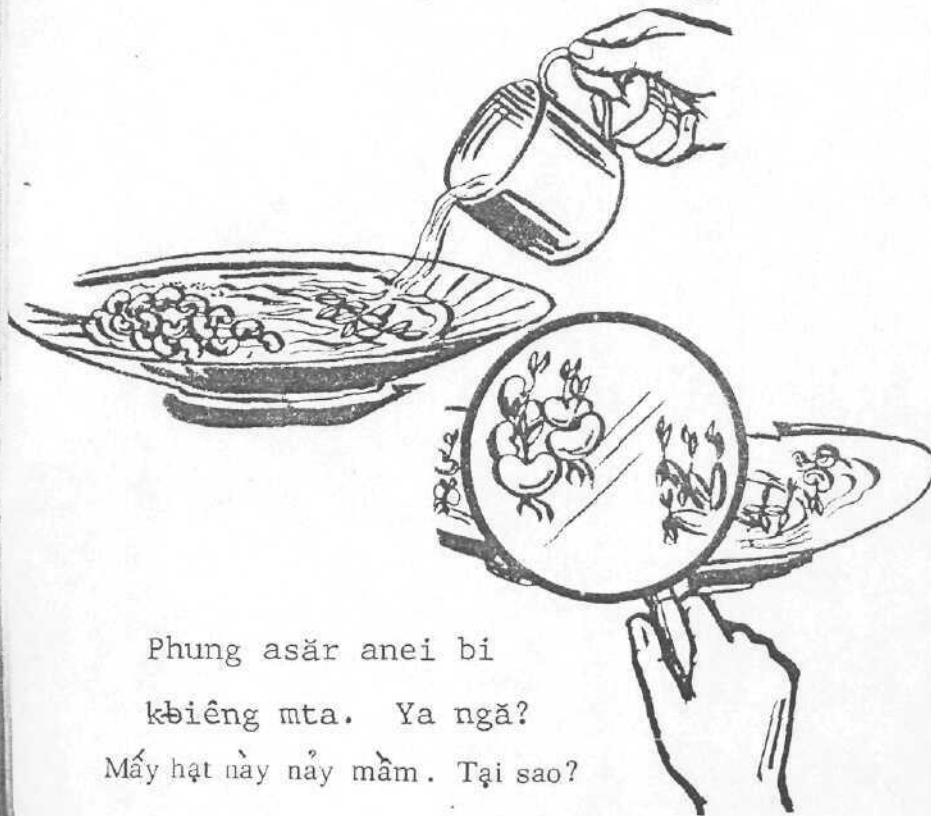
Hạt Cần Có Nước Để Nảy Mầm

Phung asār anei amāo

bi khiêng mta koyua amāo māo ēa.

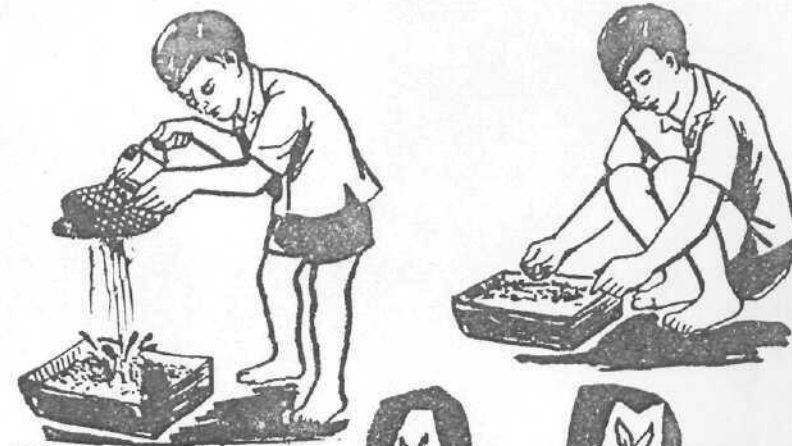
Mấy hạt này không nảy mầm vì không có nước.

Phung asār anei bi

khiêng mta. Ya ngā?

Mấy hạt này nảy mầm. Tại sao?

Asār êtak, asār ktor,

asār ñan đada...māo

hẽ êa kơh đĩnũ bi khiêng mta.

Hạt đậu, hạt bắp, hạt nhãn v. v
cần có nước mới nảy mầm được.

KĀO NGA, KĀO HLAP

Dơ da asār êtak hlăm chiên mào củah thu.

Dơ da asār êtak hlăm chiên mào lãn êun.

Dua tlāo hrue êdei kuai lãn leh anãn

ksiêm dlăng asār êtak.

Em Lãm, Em Chợ

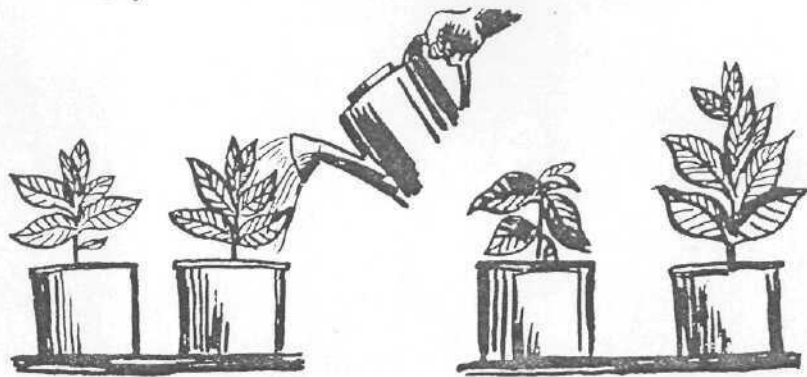
Vùi vài hạt đậu vào một bát cát khô.

Vùi vài hạt đậu vào một bát có đất ẩm.

Hai ba ngày sau bới đất ra quan sát.

16. ANA KYÂO JING KORYUA MÂO ÊA
Cây Cần Có Nước Để Sống

Máo êa kơh ana kyâo cất jing.
Có nước, cây mới xanh tốt.

Máo êa hjan, ana kyâo-mtáo, rờk-tờk
bluh mda.
Có mưa, cây cỏ sum sê.

Mnuih ngã war djam krih êa djam.
Người làm vườn tưới cây.

Mnuih ngã bruã pưk hma
tuah êa ba kơ lờ.

Nhà nông tát nước vào
ruộng.

Mdiê êa lip, djam, êtak
brũ. Ya ngã?

Lúa bị ngập, rau đậu bị thối.
Vì sao?

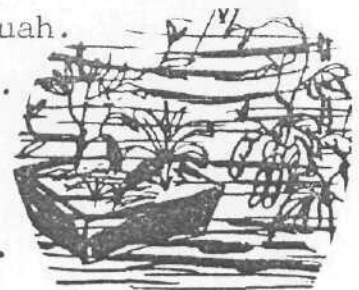
KÂO NGA, KÂO H LAP

Tuh êa kyâo ếjai um aguah.

Đăm tuh lu đei êa ôh.

Em Làm, Em Chơi
Tưới cây vào buổi sáng.

Không nên tưới nhiều nước quá.

17. KLEI WIT HRIAM

Bài Ôn

Ana kyâo anei hdíp mớ? Ya ngã?
Cây này có sống được không? Tại sao?

Ti anôk H'Mi ba dùm thao pla kyâo anei?
Ya ngã nũ ngã sonăn?
Mỹ đặt chậu cây ở đâu? Tại sao Mỹ làm thế?

Ya mnuih ngã war djam
dôk ngã lể?
Người làm vườn đang làm gì?

Ya aê Y-Dư dôk ngã lể?
Ông Đức làm gì?

Ya mnuih ngã bruă
pưk hma ngã lể?
Nhà nông làm gì?

KDRỄỖ III

ChưỖng III

ÊA LEH ANAN MỖỖNG KHANG
NưỖc Và Các ChấỖt ĐặỖc

18. BÊN HRA LIK HLĂM ẾA

Đường Tan Trong Nước

Y-Lê chỉ bên hra
hlăm k̄ok.

Lê cho đường vào một ly nước.

Ńu kwor ėja hlăm k̄ok anăn.

Lê khuấy nước trong ly đó..

Y-Lê êmuh H'Mi:

"Ti k̄ok mảo bên hra lẽ?"

H'Mi amão buh bên hra hlăm jih dua boh
k̄ok ôh. Sonăn ti bên hra nao lẽ?

Si H'Mi ngă čiăng thào kral k̄ok mảo bên
hra?

Lê hỏi Mỹ: "Ly nào có đường?"

Mỹ không thấy đường trong cả hai ly.
Vậy đường biến đi đâu?

Mỹ kiểm ly có đường cách nào?

KĂO NGĂ, KĂO HLĂP

Hlăm va k̄ok bên hra djăl lik hĩn?

Ya ngă?

Em Lâm, Em Chơi

Đường trong ly nào mau tan hơn? Tại sao?

19. MÃO LU MTA MNỔNG LIK HLĂM ÊA

Nhiều Chất Tan Trong Nước

H'Mi lač:

"Káo amáo bưh hra hlăm êa ôh, amĩ ah."

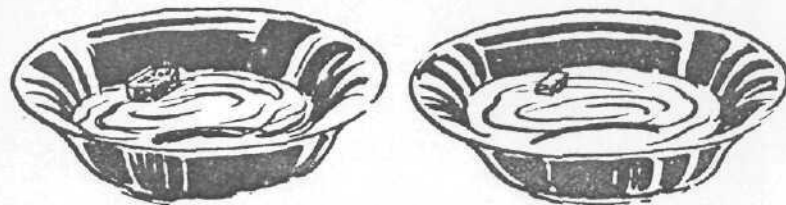
Amĩ H'Mi lač:

"Hra lik leh hlăm êa, bữ ah.

Hra leh anăn bẽn hra lik hlăm êa."

Mỹ nói: "Con không thấy muối trong nước."

Mẹ Mỹ nói: "Muối lẫn vào nước rồi con ạ.
Muối và đường đều tan trong nước."

Ya ngă klỗ kbu jing diết hĩn bữ bữ?

Tại sao miếng xà-bông lại nhỏ đi?

Hlăm êa mào kbu.

Sonăn yoh kbu lik leh hlăm êa.

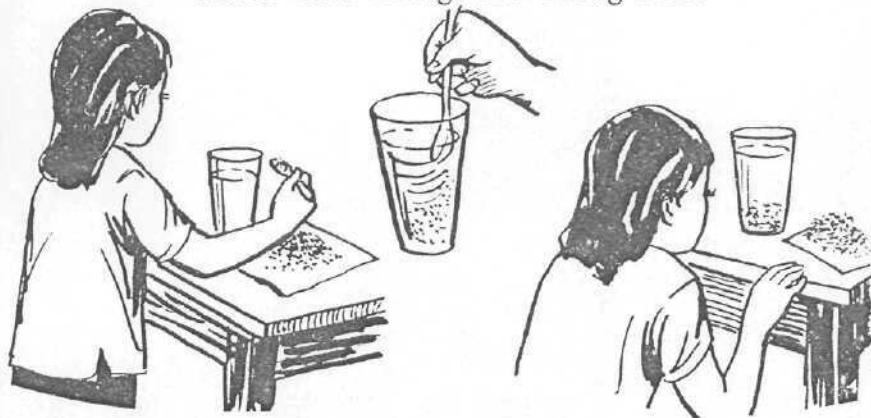
Trong nước có xà-bông. Vậy xà-bông đã tan trong nước.

KÁO NGĂ, KÁO HLÁP

Em Làm, Em Chơi

20. LU MTA MNŨNG AMÂO LIK HLĂM ÊA ÔH
Nhiều Chất Không Tan Trong Nước

H'Mi ðuh ĉuah ti tur kĉok.
ĉuah amâo lik hlăm êa ôh.

Mỹ nhìn thấy cát ở đáy ly.
Cát không tan trong nước.

Amĩ H'Mi ðưm êga hlăm
kĉok.

Êga krông kyâo ðok kpă.
Êga lik hlăm êa mữ?

Mẹ của Mỹ cho sỏi vào bình.
Sỏi giữ cho cây đứng vững.
Sỏi có tan trong nước không?

H'Mi ðok ðlăng amĩ ĉhĩ kpŭng tũk ngă êa
mmih. Kpŭng amâo lik hlăm êa ôh.

Mỹ coi mẹ pha bột nấu chè.
Bột không tan trong nước.

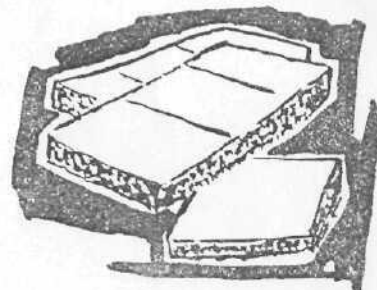
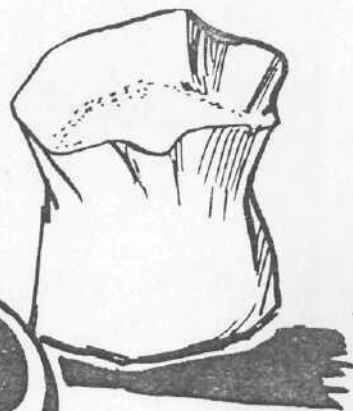
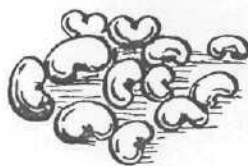
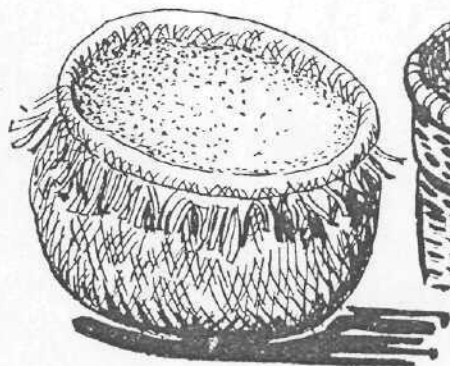
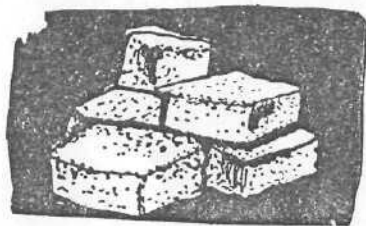
KÂO NGĂ, KÂO HLĂP

Đưm klỗ ĉur-ĉih, giê, mwar hlăm êa.
Phung mnŭng anei lik hlăm êa mữ?

Em Làm, Em Chơi
Cho viên phấn, cái que, tờ giấy vào nước.
Những vật này có tan trong nước không?

21. KLEI WÍT HRIAM

Bài Ôn

Ya phung mnǝng lik hlǎm êa?

Ya phung mnǝng amáo lik hlǎm êa?

Những vật nào tan trong nước?
Những vật nào không tan trong nước?

KDRĚČ IV
Chương IV

ADIĚ
Trời

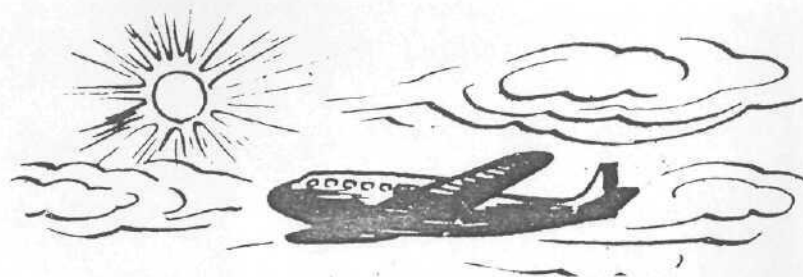
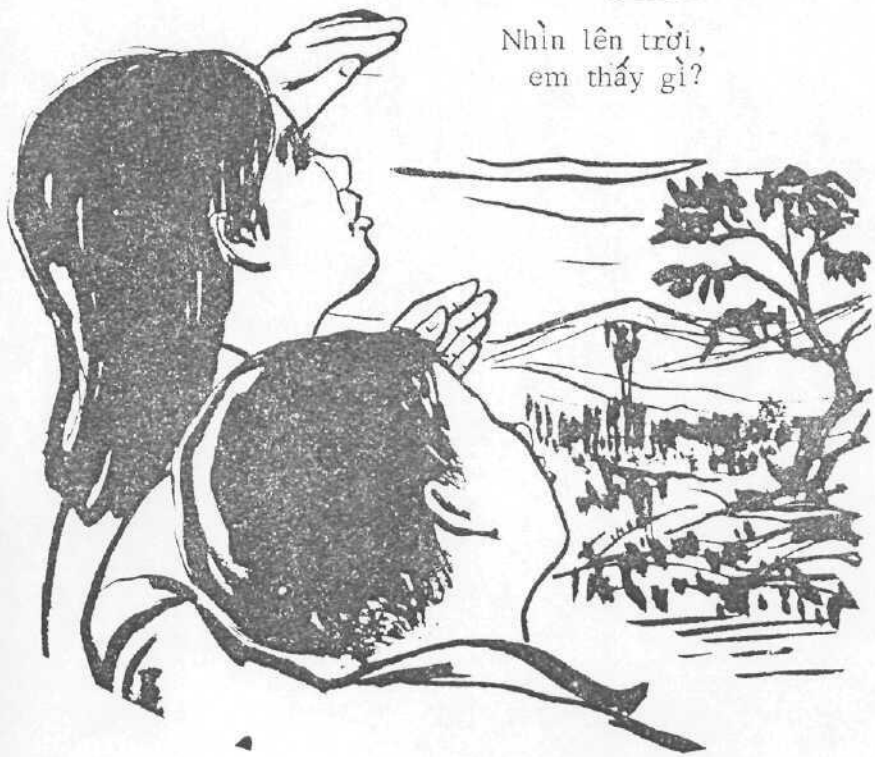
22. YANG HRUE

Mặt Trời

Đlăng kơ adiê, ya ih ñuh?

Nhìn lên trời,
em thấy gì?

Si rup yang hrue?

Mặt trời hình gì?

Yang hrue msẽ si boh cững.

Mặt trời giống trái banh.

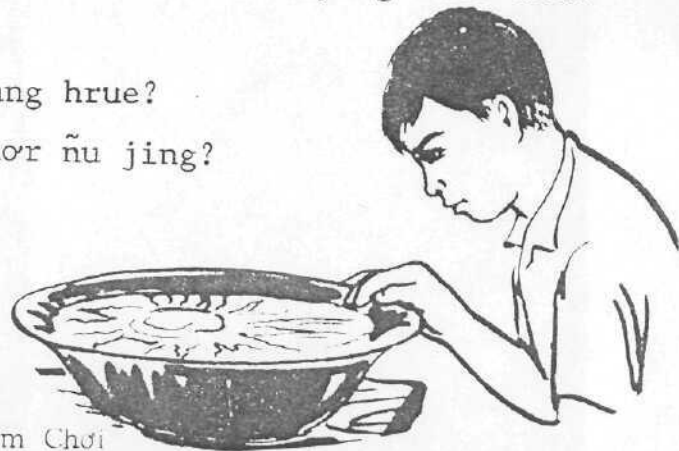
KÂO NGÃ, KÂO HLAP

Yang hrue đờng, đưm hmãm êa ti tač.

Đlăng kơ hmãm êa, ih ñuh yang hrue hlãm
anăn.

Si rup yang hrue?

Ya êa kulơ ñũ jing?

Em Lãm, Em Chơi

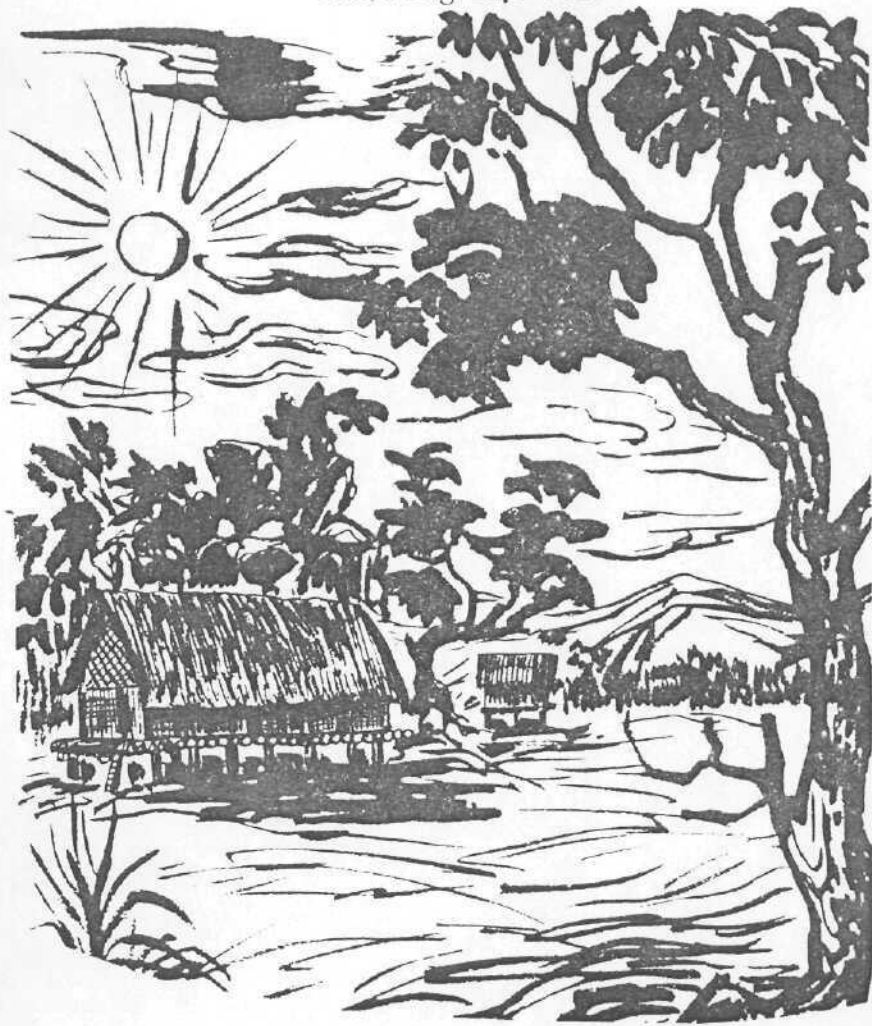
Giữa trưa, đặt một chậu nước ra sân.

Nhìn vào chậu nước em thấy có mặt trời trong đó.

Mặt trời hình gì? Màu gì?

23. KLEI MĐIA VANG HRUE

Khí Nóng Mặt Trời

Adiê mdiă.

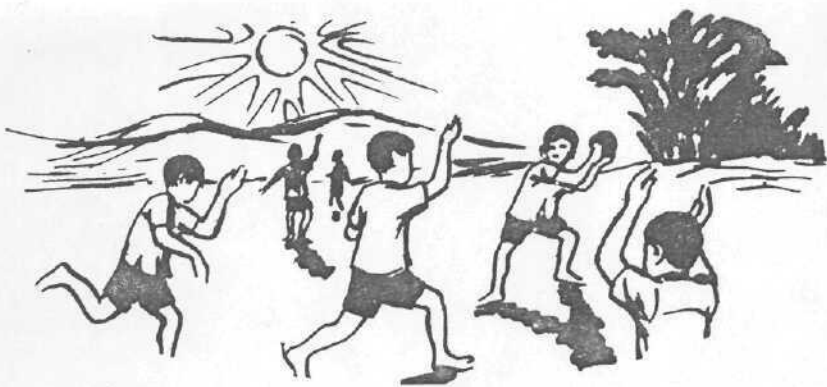
Trời nắng.

Ti anôk adiê mdiă hĩn?

Chỗ nào nóng hơn?

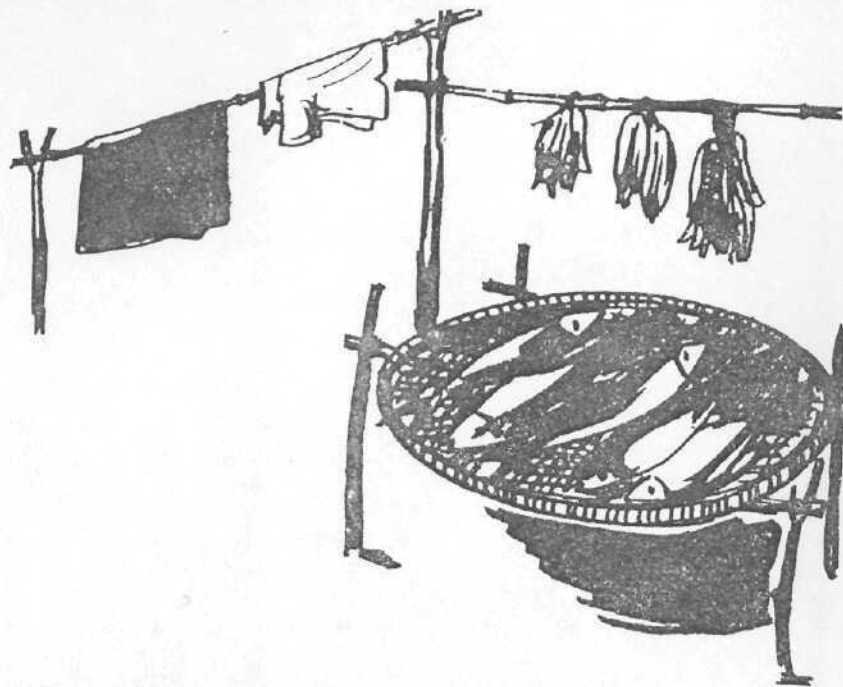
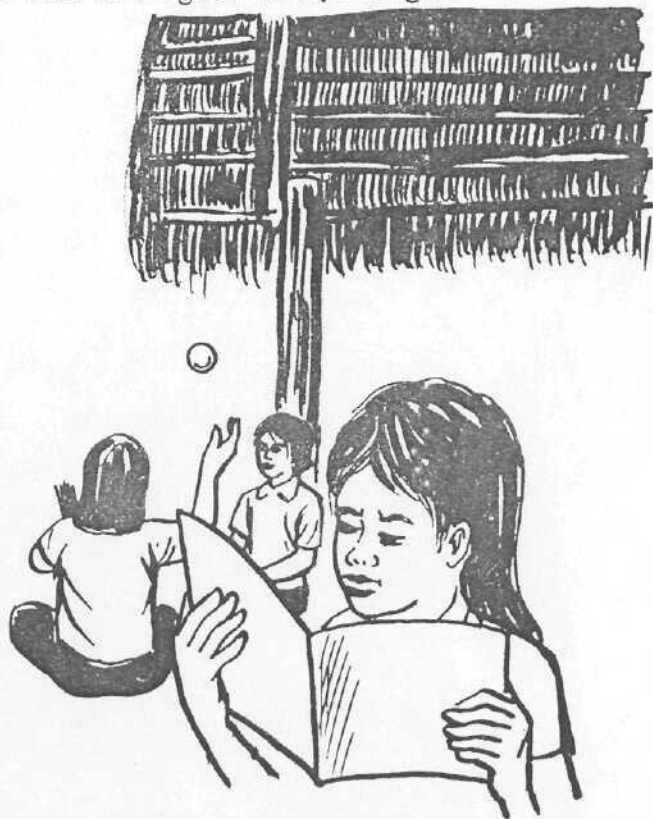

Hlei pô jing hlor hĩn?

Người nào nóng hơn?

Yang hrue bi hlor mnuih leh anăn hlô
mnống.

Mặt trời làm cho người và vật nóng.

Yang hrue bi thu djăl mnống dhống.

Mặt trời làm cho mọi vật mau khô.

KÂO NGA, KÂO HLAP

Ti thao êa jing djăl hlor hĩn?

Em Làm, Em Chơi
Lon nước nào mau nóng hơn?

24. KLEI MNGAČ YANG HRUE

Ánh Sáng Mặt Trời

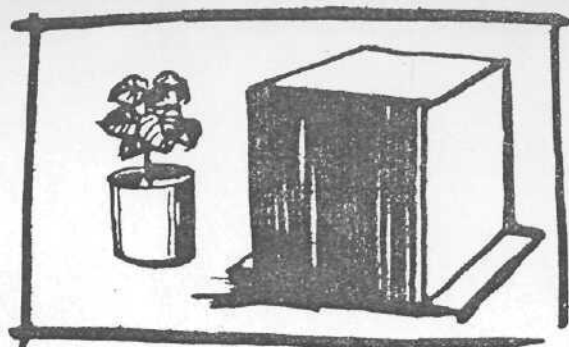
Msei ngư m̄o klei
mngač mtrang.
Yang hrue jing hlor
sonăk; ñu mtrang klei
mngač.

Sắt nung đỏ, có ánh sáng chiếu ra.
Mặt trời rất nóng; mặt trời phát ra ánh sáng.

Ih ðuh yang hrue m̄o?
Em có thấy mặt trời không?

Si ih thao l̄e?
Tại sao em biết?

Ana kyào ti taố
mđiã bluh mda.

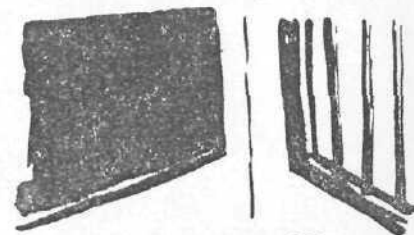
Cây ở ngoài nắng xanh tốt.

Todah yang hrue mtrang drei đuri bñh mngăc
jih jang mñong.

Nhờ có ánh sáng mặt trời,
ta nhìn rõ mọi vật.

KÂO NGĂ, KÂO HLAP

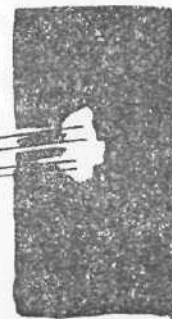
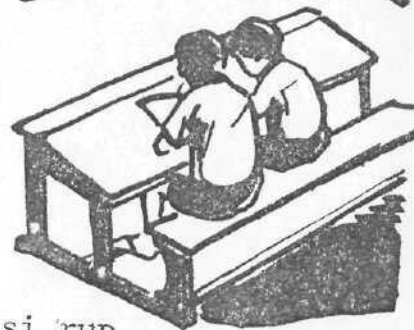
Mă kmin (ală kỉnh)

bi anăp phă yang

hrue brei klei

mngăc yang hrue

ktlă phă mtiñ msě si rup.

Em Làm, Em Chơi
Lấy gương soi chiếu ánh sáng mặt trời lên tường
như hình vẽ.

25. YANG HRUE TI JỜNG LAN

Mặt Trời Ở Chân Trời

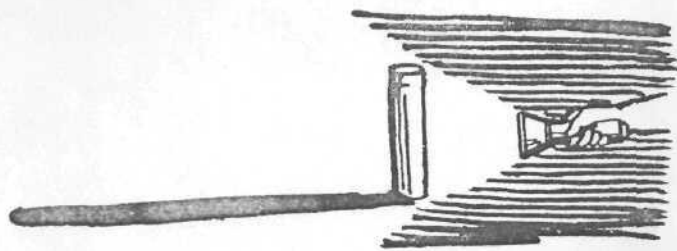

H'Mi laố:

"Duh dlăng, kâo jing
prông leh!"

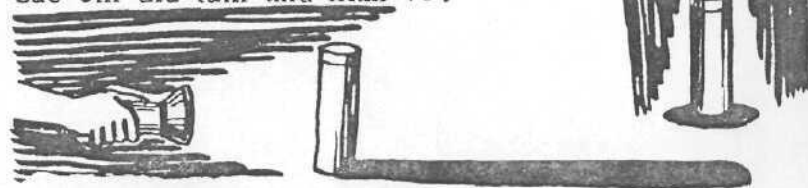
Hbỉl êyri H'Mi jing
dlông lể?

Mỹ nói: "Em lớn không kìa!"
Vào lúc nào thì bóng Mỹ dài?

Dih lông ngã lăng msế si
rup ốih.

Các em thử làm như hình vẽ:

Ti anốk arăng dùm pui kpit ốiăng
kơ mào êyri hốp dlông hỉn?
Đèn bắm đặt ở đâu thì bóng hốp dài nhất?

Yang hrue ti jờng adiê, êyri drei jing
dlông hỉn kơ jih jang.

Mặt trời ở chân trời thì
bóng ta dài nhất.

KÂO NGA, KÂO HLAP
Êyri jing dlông hế
amăodah đứ?

Em Làm, Em Chơi
Bóng dài hay ngắn?

26. YANG HRUE BLĚ, LĚ

Mặt Trời Mọc, Lặn

Yang hrue jing tǐng kơ ngỗ.

Yang hrue mráo bí êdah:

yang hrue blĚ.

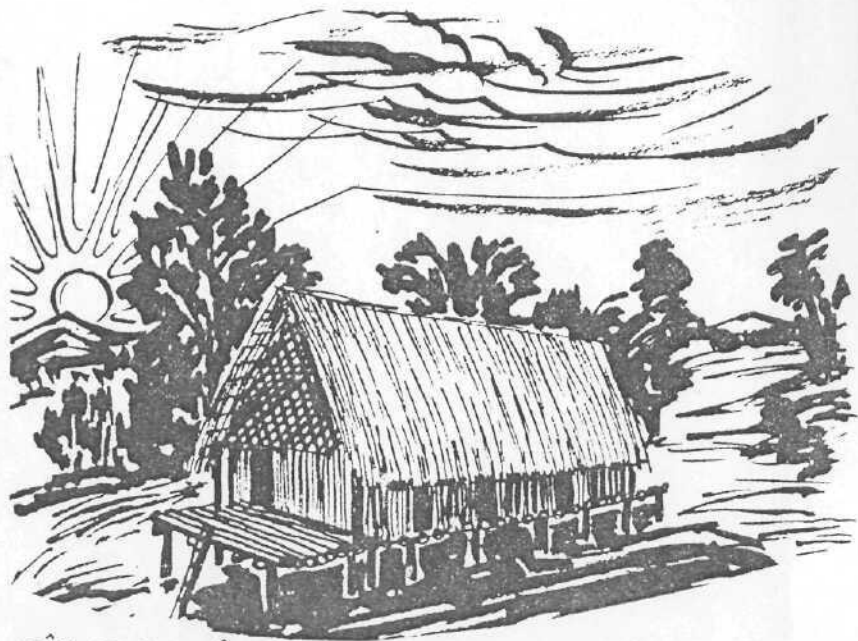
Mặt trời mới ló lên:

mặt trời mọc.

Mặt trời ở phương Đông.

Tlam, yang hrue jing tǐng kơ yũ.
Yang hrue trũn yũ-yũ: yang hrue lĚ.

Buổi chiều, mặt trời ở phương Tây.
Mặt trời từ từ xuống: mặt trời lặn.

KÂO NGA, KÂO HLAP

Āih rup hlãm hđruôm mơar leh anãn mia êa
kulơ.

Em Làm, Em Chơi
Vẽ vào tập và tô màu.

27. YANG HRUE DỒNG
Mặt Trời Buổi Trưa

Êyuri H'Mi jing dlông
hẽ amãodah đút?

Ti anôk yang hrue dôk?

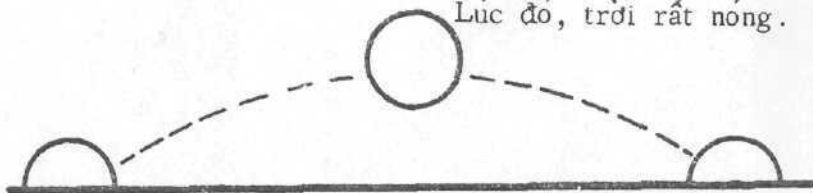
Bóng Mỹ ngắn hay dài?
Mặt trời ở đâu?

Ti mkrah hrue, yang
hrue đồng.

Hlăk anăn adiề mdiă ktang tít.

Giữa trưa, mặt trời đứng bóng.
Lúc đó, trời rất nóng.

KÂO NGA, KÂO HLAP

Čih rup hlăm hdruôm mwar leh anăn mia
êa kñĩ hlăm boh wĩl ktráo yang hrue.
Čih: Ngõ, Yũ ktráo anôk yang hrue blẽ
leh anăn lẽ.

Em Làm, Em Chơi

Vẽ vào tập và tô màu vàng lên mấy vòng tròn
chỉ mặt trời.

Viết: Đông, Tây để chỉ phương mặt trời mọc, lặn.

28. LAN ALA JING PRÔNG SONAK

Trái Đất Ta Ở Rất Lớn

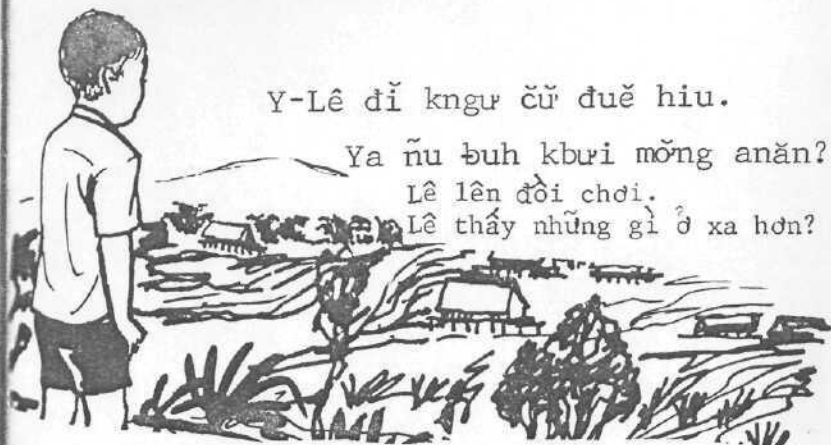
Y-Lê đũa hla hlăm hma.
Ya ñu Ñuh giãm mống anăn?
Kburi mống anăn?

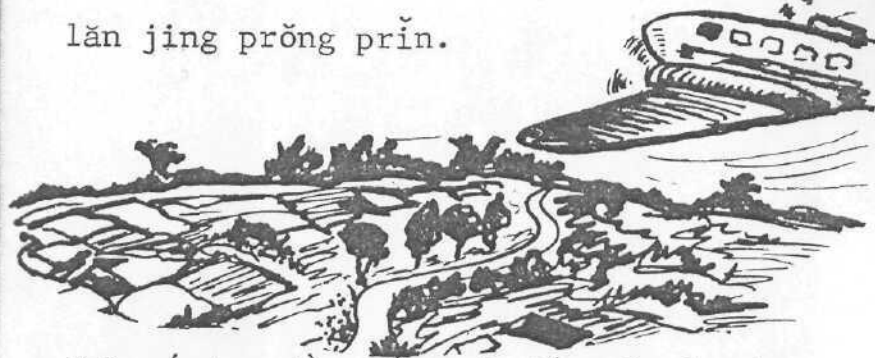
Lê thả điều ngoài đồng,
Lê thấy những gì ở gần? Ở xa?

Y-Lê đi kngư cũ đũa hiu.

Ya ñu Ñuh kburi mống anăn?
Lê lên đũa chơi.
Lê thấy những gì ở xa hơn?

Mống êdeh phior iêp dlăng kơ gũ drei Ñuh
lăn jing prông prin.

Trên máy bay nhìn xuống, mặt đất trông bao la.
Mnuih leh anăn hlô mống dôt ti dlông
rông lăn. Anôk Y-Lê dôt jing sa kdrêc
lăn điêt.

KÂO NGA, KÂO HLAP

Ngã rup sang ih leh anăn phung sang
mkăn hlăm buôn.

Người và vật đều ở trên trái đất.
Chỗ Lê ở chỉ là một phần nhỏ của trái đất.
Em Làm, Em Chơi
Về nhà của em và những nhà lối xóm.

29. LAN JING WİL

Trái Đất Hình Tròn

Arăng mã rup lãn.

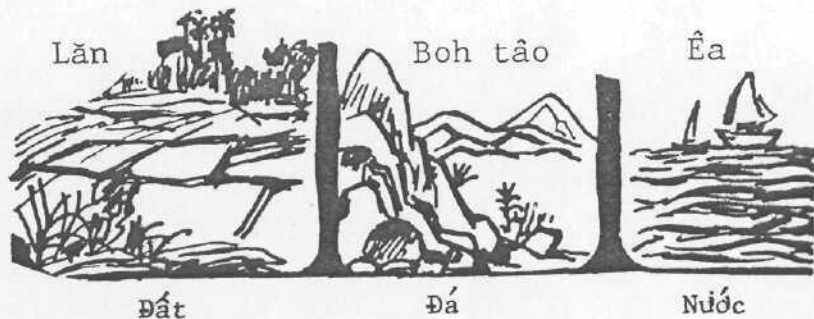
Lãn jing msẽ si sa boh cững prõng.

Ti dlông rõng lãn drei ìuh:

Người ta chụp hình trái đất.

Trái đất như một trái banh lớn.

Trên mặt trái đất, ta trông thấy:

Ti dlông rup lãn anôk treh pia lãn leh

anăn anôk kỗ pia êa.

Trên quả địa cầu, chỗ kẻ nét là đất.

Chỗ trắng là nước.

KÂO NGÃ, KÂO HLÁP

Ngã rup lãn. Mía êa uê kơ anôk lãn leh

anăn mía êa mtah kơ anôk êa.

Em Làm, Em Chơi

Vẽ trái đất. Tô màu nâu để chỉ đất, và tô màu xanh để chỉ biển.

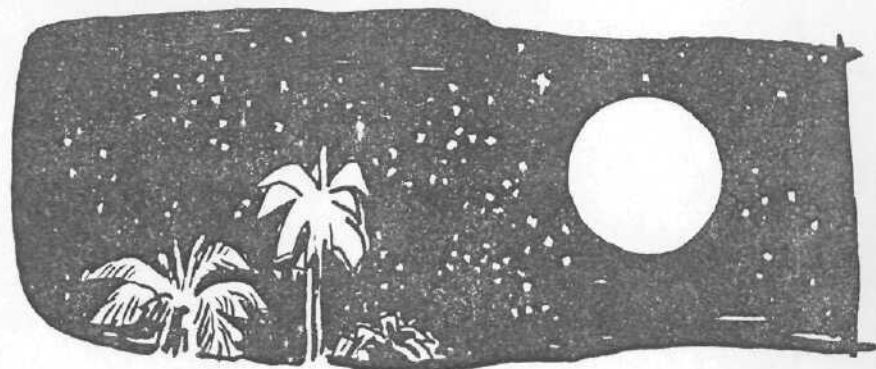
30. MLAN

Mặt Trăng

Ară anei jing mlam. Ya H'Mi
buh ti dlông adiê?

Bây giờ là ban đêm.
Mỹ thấy gì trên trời?

Mlan jing wĩl msě si boh cững.
Mlan jing điệt hĩn kơ lãn.
Mlan jing điệt lu hĩn kơ yang hrue.

Mặt trăng hình tròn giống trái banh.
Mặt trăng nhỏ hơn trái đất.
Mặt trăng nhỏ hơn mặt trời nhiều lắm.

KÂO NGÀ, KÂO HLAP

Mã mơar kpal kđip boh wĩl prống pia yang
hrue, boh wĩl man đưn pia lãn leh anãn
boh wĩl điệt pia mlan.

Em Làm, Em Chơi
Lấy bìa cát hình tròn lớn làm mặt trời, hình tròn nhỏ
làm trái đất, và hình tròn nhỏ làm mặt trăng rồi dán
vào tập. Viết tên dưới mỗi hình cho đúng.

31. MLAN PŨR

Trăng Rằm

H'Mi laõ: "Mlam anei jing mngãõ sonãk.

Mlan jing wĩl sonãk!"

Amĩ H'Mi laõ: "Arã anei jing hrue mkrah
mlan, sonãn mlan jing wĩl, bã ah."

Mỹ nói: "Đêm nay trời sáng. Trăng tròn quá!"

Mẹ Mỹ nói: "Hôm nay ngày rằm nên trăng tròn,
con ạ."

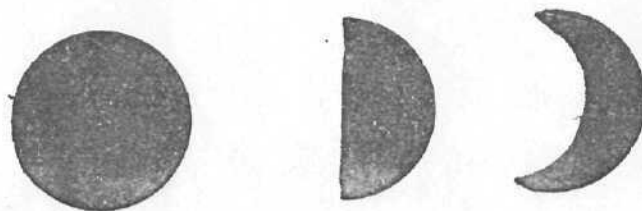
Bi phung hrue mkan, si rup mlan jing?

Ih tuõm ðuh mõi mlan jing msẽ si rup ti

gũ anei?

Những ngày khác, mặt trăng hình gì?

Em đã trông thấy mặt trăng có những hình nào dưới
đây?

KÃO NGA, KÃO HLAP

Mã mwar kpal kðip tui hlue rup ðih leh

anãn ðlir hlãm hduõm mwar. Ya rup ktrão

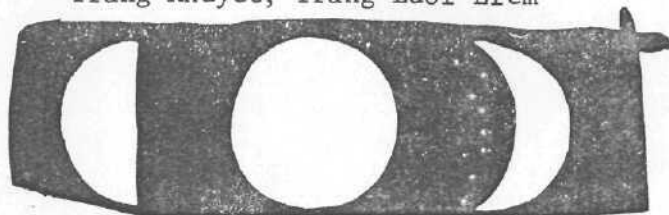
mlan' pũr?

Em Làm, Em Chơi

Lấy bìa cắt những hình mặt trăng theo hình vẽ rồi
dán vào tập. Hình nào chỉ trăng tròn?

32. MLAN BAH; MLAN WAT

Trăng Khuyết, Trăng Lưỡi Liềm

Mlan wíl mtrang mngáč hĩn kơ mlan bah.
Mlan wíl mtrang mngáč hĩn kơ mlan wat.

Phung mlam máo mlan, adiê jing mngáč.

Máo msě mớh mlam amáo máo mlan.
Hlăk anăh adiê jing mmăt.

Trăng tròn chiếu sáng hơn trăng khuyết.
Trăng tròn chiếu sáng nhiều hơn trăng lưỡi liềm.
Những đêm có trăng, trời sáng.
Cũng có đêm không có trăng. Khi ấy trời tối.

Hlei pô tuôm ðuh adiê jing msě
si sonei?

Em nào đã trông thấy cảnh này?

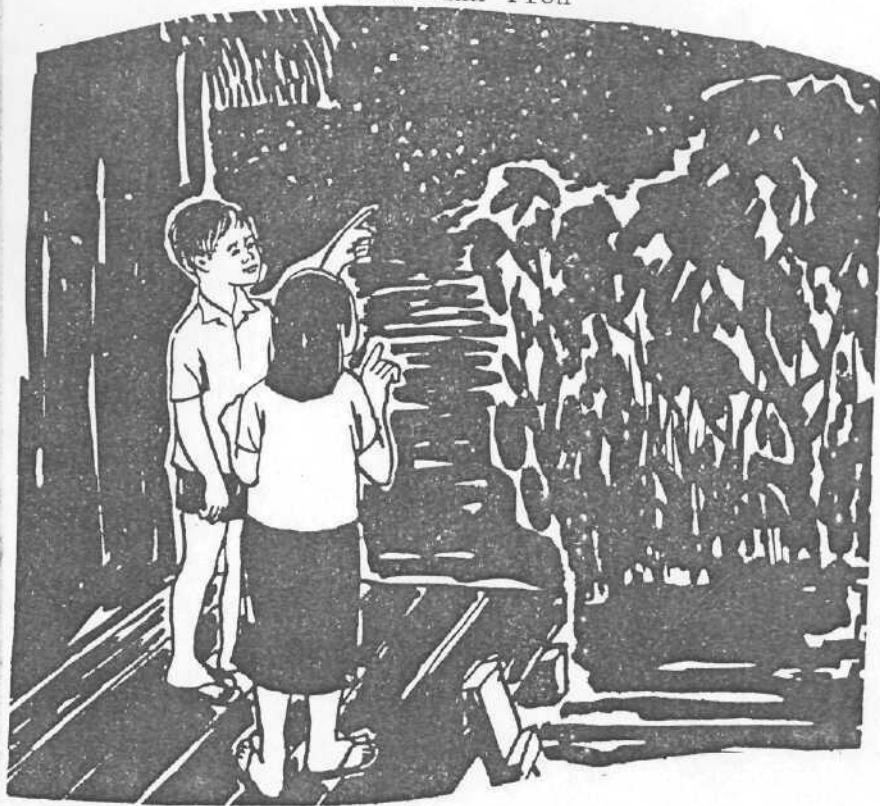
KÂO NGA, KÂO HLAP

Mă lăh tliệt muôn rup boh cững bi ala
mlan. Mia êa kñĩ mkrah kdrêč. Dǎ rup
boh anăh bi jăk čĩăng kơ phung hđeh
dlăng kơ kdrêč kñĩ dưi ðuh mlan wíl,
mlan bah leh anăh mlan wat.

Em Làm, Em Chơi
Lấy đất sét nặn hình trái banh làm mặt trăng. Sơn
vàng một nửa. Cầm trái banh cho khéo để các bạn
nhìn phần vàng thấy trăng tròn, trăng khuyết và
trăng lưỡi liềm.

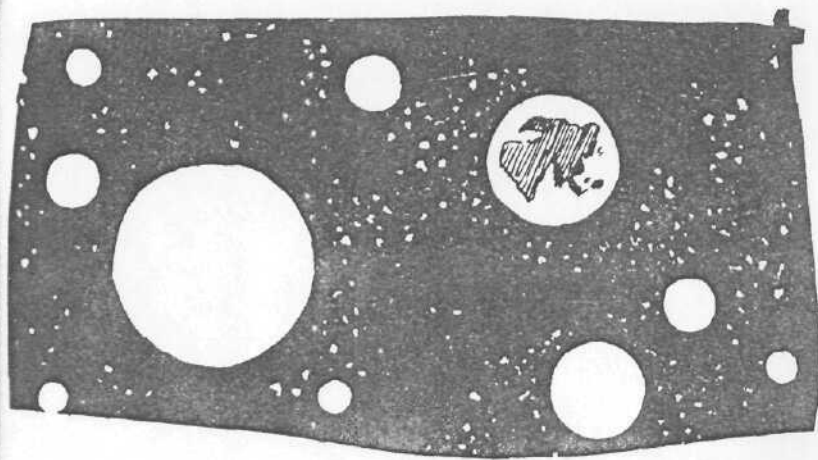
33. MŨ JING WỈL

Sao Hình Tròn

Mlam anei amô mào mlan ôh.
H'Mi, Y-Lê bưh adiê jing bở hống mũ.
Phung mũ bi blit-blir.

Tối hôm nay; trời không có trăng.
Mỹ, Lê thấy trời đầy sao.
Các ngôi sao nhấp nháy.

Mũ jing wỉl msẽ si boh cứng mớh.
Mào mũ jing prống hỉn kớ lẩn.
Mào mũ jing điệt hỉn kớ lẩn.

Sao hình tròn giống trái banh.
Có sao lớn hơn trái đất. Có sao nhỏ hơn trái đất.

KÂO NGÀ, KÂO HLÁP

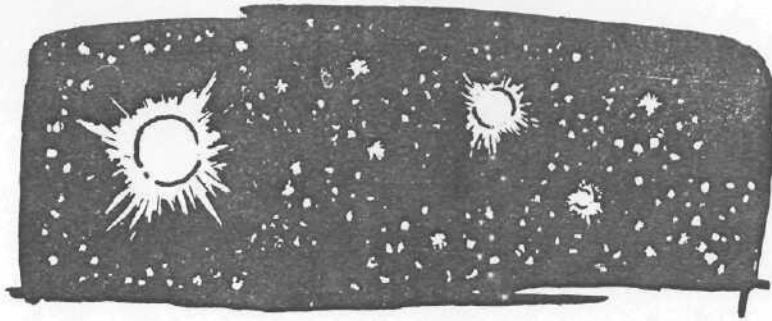
Mã mớar kpal tlồ bi hluh đa bãng bi ala
mũ.

Yor kớ anôk mào klei mngac pui kden, ih
bưh mớ phung mũ anăn blit-blir.

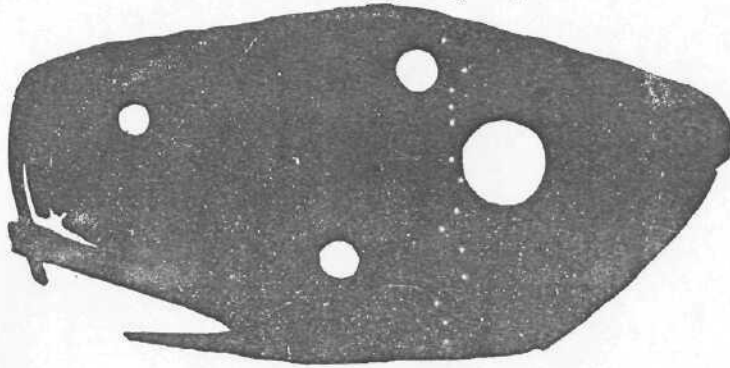
Em Làm, Em Chơi
Lấy miếng bìa đem chọc thủng mấy lỗ làm những
ngôi sao. Giơ lên ánh đèn, em có thấy sao nhấp
nháy không?

34. MŨ MTRANG

Sao Sáng

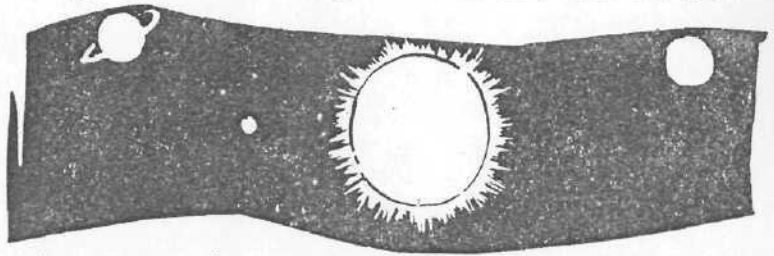
Mão lu boh mũ mtrang msẽ si yang hrue.
Nhiều sao phát ra ánh sáng giống mặt trời.

Lu boh mũ mkăn jing msẽ si lăn amão
mtrang klei mngã ôh.
Nhiều sao giống trái đất, không phát ra ánh sáng.

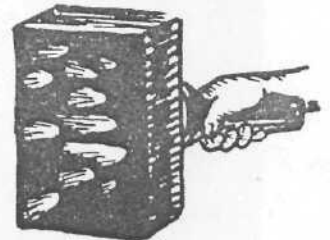
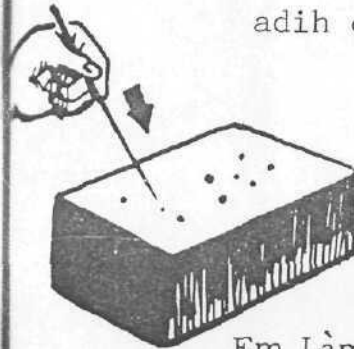
Mũ giãm, drei ðuh ñu jing mngã hĩn.
Mũ prõng jing mngã hĩn msẽ mớh.
Phung mũ mkăn drei ðuh ðhu-ðhu amão jing
mngã koyua diñu jing kburi sonãk.

Sao nào ở gần, ta thấy sáng hơn.
Sao nào lớn cũng sáng hơn.
Những sao khác ở xa quá nên ta thấy nhỏ và mờ.

KÂO NGA, KÂO HLÁP

Mã sa boh hốp mớar kpal, tlõ bi hlüh lu
bĩt ðãng ti sa nah mbah. Mbah tĩng nah
adih dum pui kpit mtrang mgut
ngã phung mũ.

Em Làm, Em Chơi

Lấy một chiếc hộp bằng bìa cứng đục thủng nhiều lỗ
một đầu. Đặt đèn bấm vào trong hộp chiếu ra giá
bộ làm những ngôi sao.

35. ÊWA DÔK JŨM DAR DREI
Không Khí Ở Chung Quanh Ta

Ya mnǝng sut hla moar phã
asei mlei H'Mi lǝ?

Cái gì đây tờ giấy vào
người Mỹ?

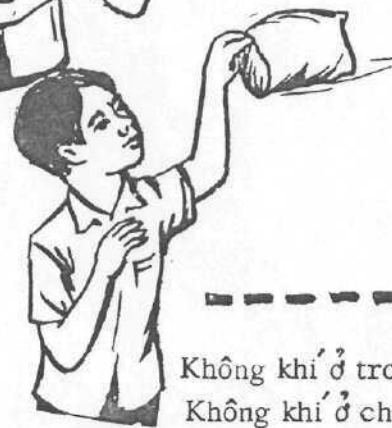
H'Mi pưh, ãu ßuh jing êđãp.
Kuat pưh êwa phã aseï mlei H'Mi, sonãn ãu
jing êđãp.

Mỹ quạt, thấy mát. Quạt đẩy không
khí vào người nên Mỹ thấy mát.

Êwa dök hlãm kdô.

Êwa dök jũm dar drei.

Không khí ở trong túi.
Không khí ở chung quanh ta.

KÂO NGA, KÂO HLAP

Bhur popu ksu prôç boh amãodah kdô nilõng.
Ya mào hlãm prôç ksu amãodah kdô nilõng
anãn?

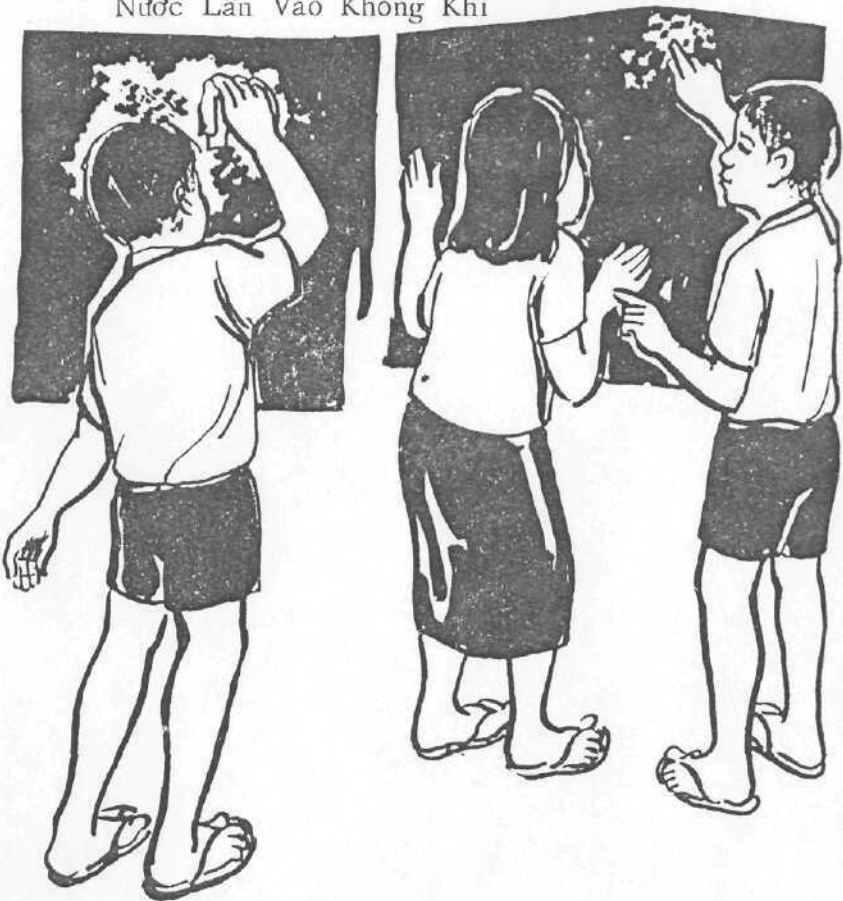
Em Làm, Em Chơi

Thổi phồng một trái bóng hoặc một túi ny-lông.
Trong trái bóng hoặc túi ny-lông có gì?

36. ÊA BI LŨK HLĂM ÊWA

Nước Lăn Vào Không Khí

Êa hram hlăm jhưng jũ mớ amôdah ti
nũ nao?

Brei ih lông ngă msě si rup čih.

Nước thấm vào bảng hay đi đâu?

Em hay thử làm như hình vẽ:

Lăm jhưng jũ hống mnal msah.

Mă sa boh jam mkũp ti jhưng jũ.

Jũm dar jam amăo lổ bũh êa ôh.

Điădah ti gũ jam ăt măo êa.

Êa amăo hram hlăm jhưng jũ ôh.

Sonăn ti phă êa hram đũế lể?

Êa kohũl đũế hlăm êwa jũm dar jhưng jũ.

KĂO NGĂ, KĂO HLAP

Tuh êa đĩă hlăm kčok. Mă cữr kruak kdriêl
hnhống êa. Đa hrue êdei êa jing hrổ.

Ti phă êa nao?

Chung quanh đĩă không còn nước nữa. Nhưng ở dưới
đĩă vẫn còn nước. Nước không thấm vào bảng.

Vậy nước thấm đi đâu?

Nước lăn vào không khí chung quanh bảng.

Em Lăm, Em Chơi

Đổ một ít nước vào ly. Lấy phần vạch mực nước.

Mấy ngày sau mực nước xuống thấp. Nước đi đâu?

37. BIUT KNAM

Mây

Êa hlăm gõ dôk ktong.

Êa hũl kbiã ti mbah gõ.

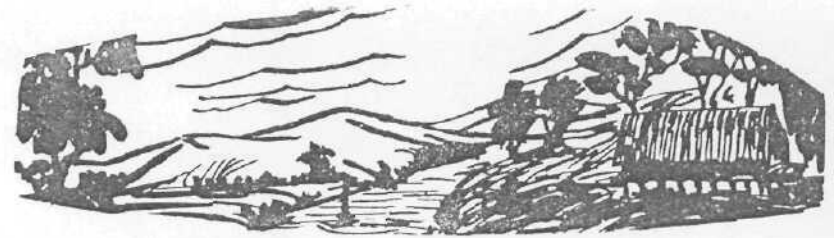
Êwa êa mống đĩng mbah gõ anăn jing msẽ si
biut knam hlăm adiê.

Nước trong ấm đang sôi.

Hơi nước thoát ra vòi ấm.

Đám hơi nước ở vòi ấm giống đám mây trên trời.

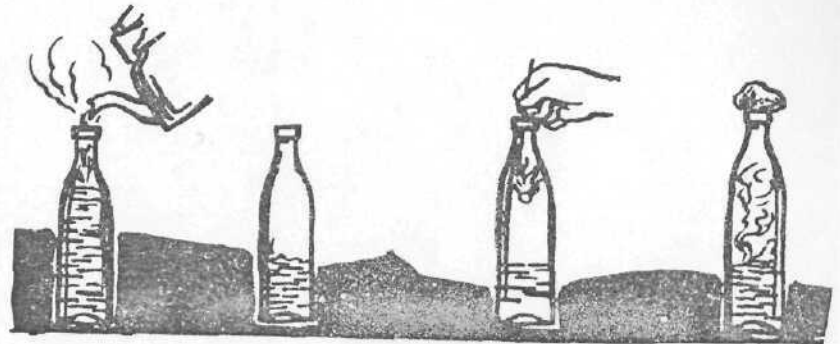

Êa mống gũ lãn kơhũl nao hlăm êwa.

Êa mbĩt hống êwa bi kbiñ hẽ jing biut
knam.

Nước ở dưới đất bốc lên lãn vào không khí.

Nước lãn trong không khí hợp thành những đám mây.

KÂO NGA, KÂO HLAP

Mjing knam tui hlue rup cih:

Tuh bõ êa hlơr hlăm giết cai, lui sui biã.

Tuh bi hrõ hẽ êa hlơr anăn.

Dum pui hlăm giết cai.

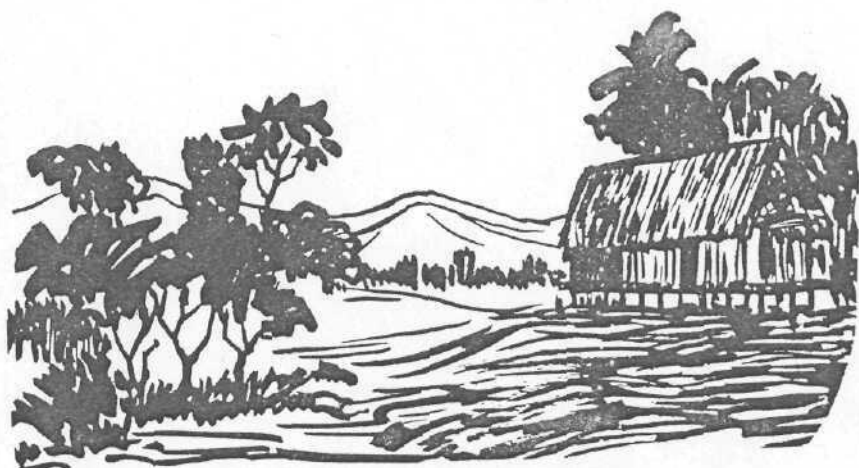
Dum sa klõ êa êăt ti mbah giết cai.

Em Lãm, Em Chơ:

Lãm ra mây theo hình vẽ: Đổ đầy nước nóng vào
chai, để một lúc. Đổ bớt nước nóng ra. Cho lửa
vào trong chai. Để một miếng đá trên miệng chai.

38. KNAM KỔ; KNAM JŨ

Mây Trắng, Mây Đen

Angui dlǎng kơ adiê ih ðuh mào knam.

Knam kổ mào brui êa ðođiêť.

Knam kổ jing ti dlông sonăk.

Nhìn lên trời, em thấy có mây.

Mây trắng có những bụi nước nhỏ li-ti.

Mây trắng ở trên cao.

Tăp năng knam jing jũ.

Knam jũ mào kdrah hjan poprông.

Knam jũ jing ti gũ hĩn kơ knam kổ.

Có khi mây màu đen.

Mây đen có những hạt nước lớn.

Mây đen ở thấp hơn mây trắng.

KÂO NGĂ, KÂO HLAP

1--Yua giê kulơr ngă rup adiê mào knam.

2--Yua moar kpal leh anăn khăt rup knam.

Em Làm, Em Chơi

1--Dùng viết chì màu vẽ cảnh trời có mây.

2--Dùng bìa cắt hình mây.

39. HJAN

Mưa

Angin ðhur ktang puh ba knam jũ.

Adiê ðõng jing mmät.

Phung kdrah hjan prõng hlãm adiê jing
ktrõ ðei sonãn ðiñu lẽ.

Adiê hjan.

Gió thổi mạnh ðẩy mây ðen tới. Trời tối sầm lại.
Nhũng giọt nước lớn trên mây nặng quá nên rơi
xuống. Trời mưa.

Phung kdrah hjan hlãm knam anãn lẽ leh
jih. Adiê amáo lõ máo knam jũ ôh.
Adiê không.

Nhũng giọt nước trên mây ðã rơi xuống hết.
Trời không còn mây ðen. Trời tạnh.

KÂO NGÃ, KÂO HLAP

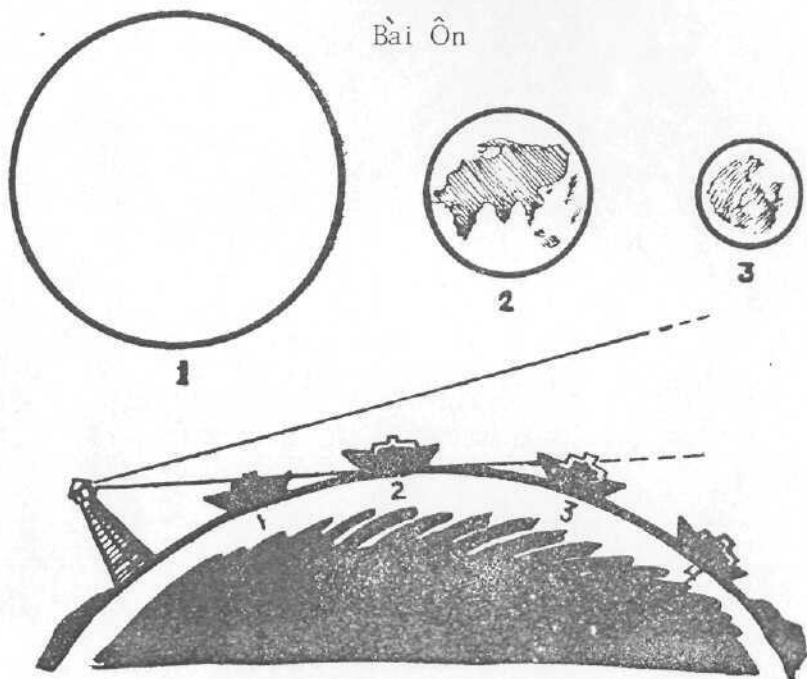
Djã sa boh alã kĩng dum giãm mbah ðĩng gõ
êa ðok hlor.

Ya ih ðuh? Nũ jing msẽ si adiê hjan nõ?

Em Lãm, Em Chơi
Cầm một miếng kính ðể gần chỗ vòi ấm nước
đang sôi. Em thấy gì? Có giống trời mưa không?

40. KLEI WĪT HRIAM

Bài Ôn

Ti rup wĩl ktráo yang hrue?

Ti rup wĩl ktráo lãn?

Ti rup wĩl ktráo mlan?

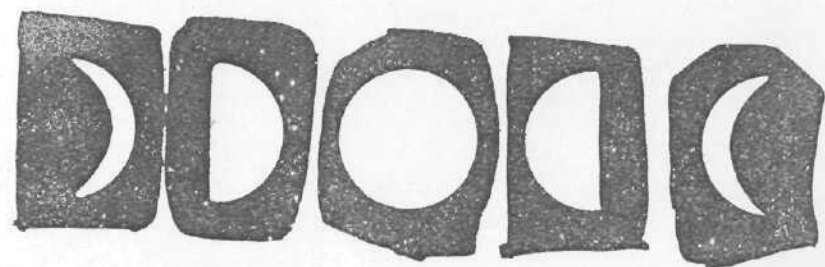
Dôk đồng hlãm sang gõng pui ksĩ, ya phung
hỗ pui drei dưi ñuh?

Hình tròn nào chỉ mặt trời?

Hình tròn nào chỉ trái đất?

Hình tròn nào chỉ mặt trăng?

Đứng trên đên biển, ta có thể trông thấy những
tàu nào?

Ya rup ktráo mlan pũr?

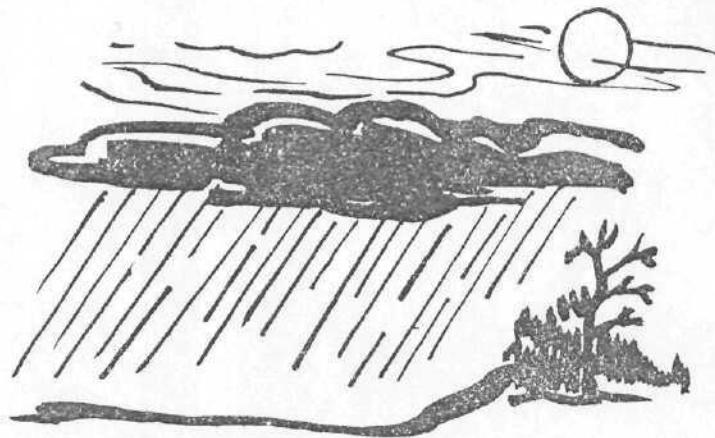
Ya phung rup ktráo mlan ñah?

Ya phung rup ktráo mlan wat?

Hình nào chỉ trăng tròn?

Những hình nào chỉ trăng khuyết?

Những hình nào chỉ trăng lưỡi liềm?

Mõng hjan anei lẽ lẽ?

Ti dlông knam jũ, ya mñõng mtrang?

Mưa ở đâu rơi xuống?

Trên mây đen có gì chiếu sáng?

KDRĚČ V
Chương V

YAN
Mùa

41. YAN MĐIA

Mùa Nắng

Adiê mdiã hlơ hỷp.

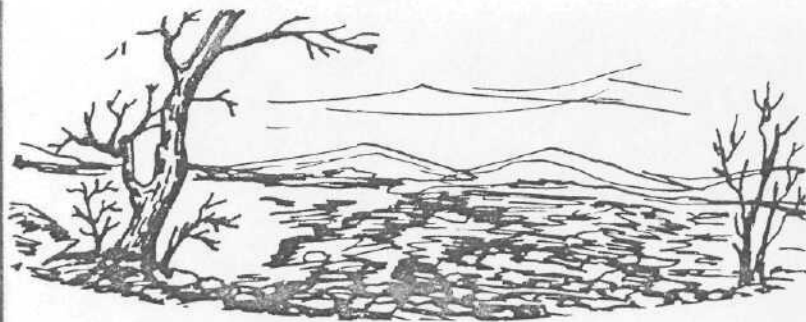
Adiê jing mtah.

Máo mã đả knam kỗ bhung.

Trời nắng chang chang.

Bầu trời xanh ngắt.

Chỉ có vài đềm mây trắng.

Êjai yăn mdiã yang hrue mtrang grăp hrue.
Kyâo-mtáo leh anăn rỗk-tỗk krô dliu.

Lăn kđang. Ya ngă?

Vào mùa nắng, ngày nào cũng có mặt trời.
Cây cỏ héo khô. Đất nứt nẻ. Tại sao?

Kbiã hiu arăng đũa đũa đũa,
djă dũ.

Ra nắng, người ta đội nón,
che dù.

KÂO NGA, KÂO HLAP

Ya mnỗng ih yua piơh mgang boh kỗ todah
kbiã hiu hlăm mdiã?

Em Lăm, Em Chơi

Em dùng thứ nào che đầu khi ra nắng?

42. YAN MĐIÄ

(guóp êläö)

Mùa Nắng (tiếp theo)

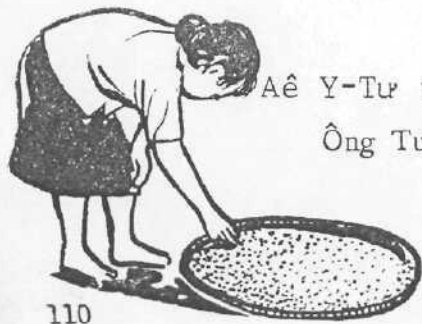
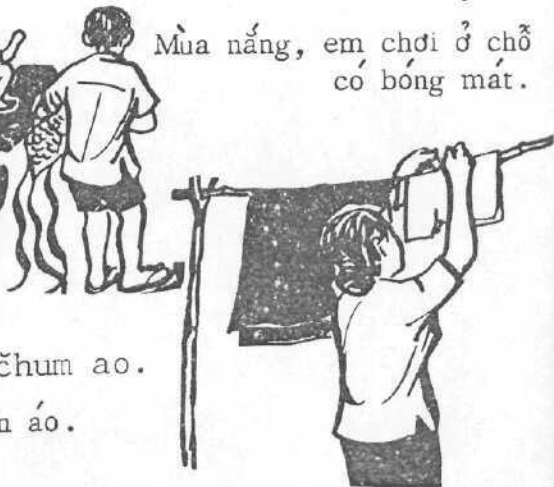
Yän mdiä káo hlăp ti anök máo
êyvi.

Mùa nắng, em chơi ở chỗ
có bóng mát.

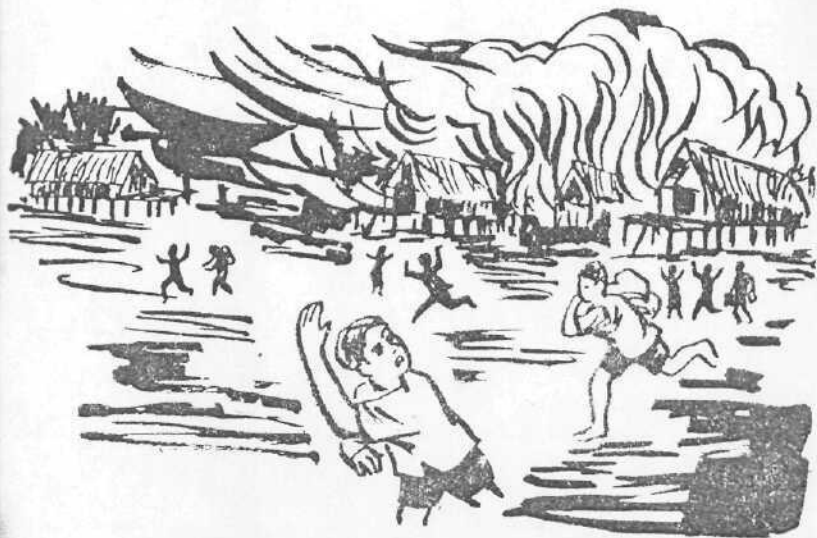
Amĩ káo ðhu ĉhum ao.
Má em phơi quần áo.

Ya aduôn Y-Tư dôk ngă?
Mẹ Mỹ làm gì?

Aê Y-Tư tuh êa djâm.
Ông Tư tưới cây.

Phung mnuih mã bruă pưk hma dôk wiă.
Nhà nông gặt lúa.

Yän mdiä pui khăng ðông sang.

Ya ngă?

Mùa nắng hay cháy nhà. Tại sao?

KÂO NGA, KÂO HLAP

Djã kngan mbít, êbat êjai mmuñ êjai kãp bi
mdiõ hõng knhuang jõng:

Em Lâm, Em Chơi
Nắm tay nhau, vừa đi vừa hát theo nhịp chân bước:

Djhut djhut, djhõt djhõt
Ba hẽh đũ hũ
Truh ti bãng jang adiê
Ơ ama, ơ amĩ,
Brei káo wĩt kơ buôn,
Brei bê nao hriãm
Brei adrõk dõk ti sang,
Brei mũ pah kpur
Sui sui lõ kkui.
Giung giãng, giung giẽ,
Đãt trẻ đi chơi,
Đến cửa nhà trời
Lạy cậu, lạy mợ,
Cho cháu về quê,
Cho dê đi học,
Cho cóc ở nhà
Cho gà bới bép,
Lâu lâu lại hụp.

43. YAN HJAN

Mùa Mưa

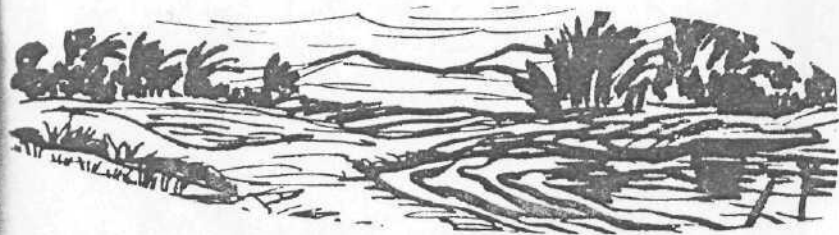
Yăn anei adiê hjan nanao.
Ti đlông adiê mào lu knam jũ.

Đạo này mưa luôn.
Trên trời có nhiều mây đen.

Êlan klông jing lữ djĩk-djõk.

Đường ngô lầy lội.

Ênao êa, blũng êa, lữ jing bõ dlai hõng
êa soãi. Êa không đi kơ đlông.

Hồ, ao, ruộng đầy nước. Nước sông lên cao.

KÂO NGA, KÂO HLAP

Ngã rup adiê đok hjan: mào kdrah hjan lữ,
mào kmlã.

Em Lãm, Em Chơi

Vẽ cảnh mưa: có những giọt mưa rơi xuống, có chớp.

44. YAN HJAN (guóp êláo)

Mùa mưa
(tiếp theo)

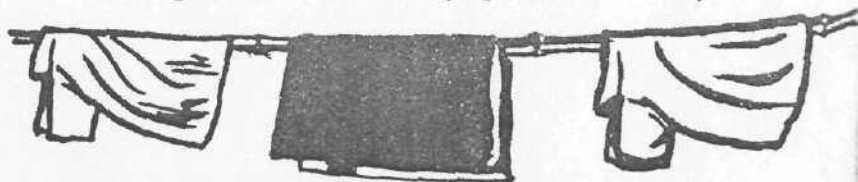

Bíp khăp adiê hjan.

Vịt thích mưa.

Káo amáo khăp adiê hjan ôh koyua nao kơ
sang hră đũa hế....., hơô hế ao .....

Em không thích mưa vì đi học phải che... mặc...

Chum ao ðhu jing sui thu.

Quần áo phơi lâu khô.

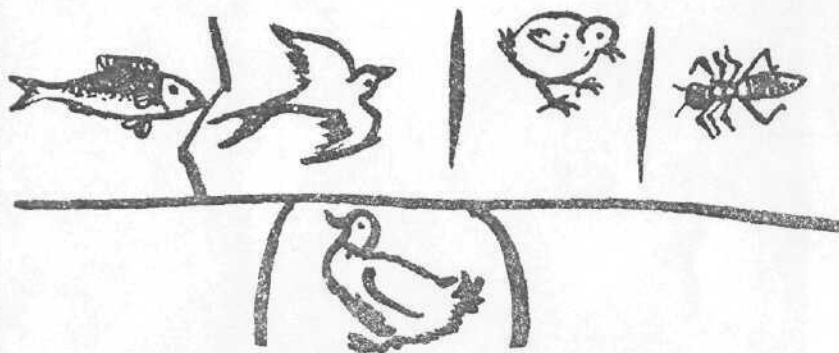
Kyáo-mtáo rờk tởk bluh mda koyua máo hjan.
Cây cỏ xanh tốt vì có mưa.

KÁO NGA, KÁO HLAP

Āih anăn phung mnởng ti gũ rup.

Em Lâm, Em Chơi

Viết tên các con vật dưới hình vẽ.

Ya mnởng khăp êa hjan?

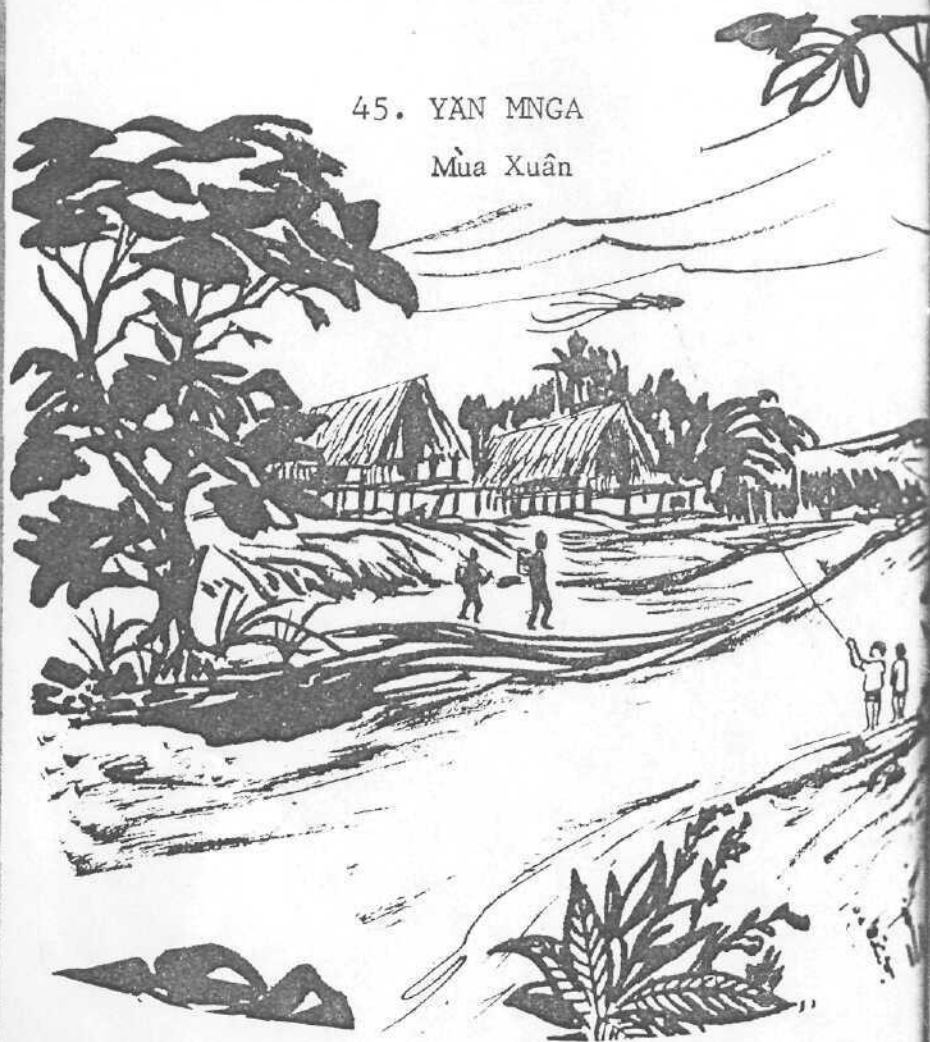
Ya mnởng amáo khăp êa hjan?

Con nào thích mưa?

Con nào không thích mưa?

45. YAN MNGA

Mùa Xuân

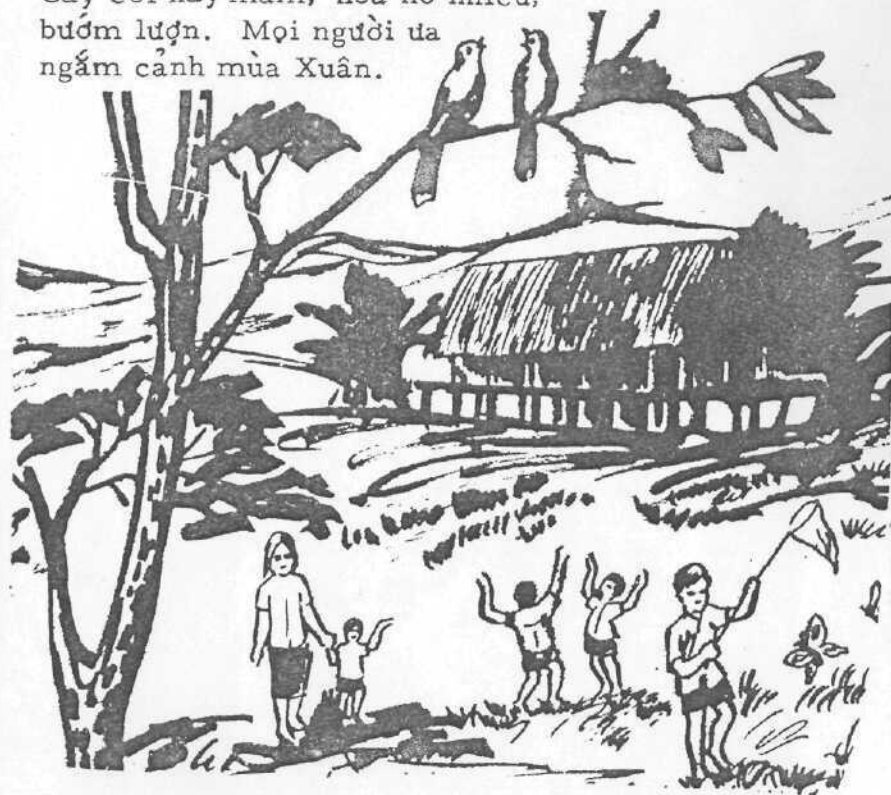

Mlan Sa, mlan Dua, mlan Tláo jing yăn mnga
Adiê jing mngač bhung leh anăn angĩn jing
êdăp brui.

Tháng Giêng, tháng hai, tháng ba là mùa Xuân.
Trời trong sáng; khí trời ấm áp.

Ana kyáo mtáo bi knăt, mnga čuh blang,
tăng-tit liõ hiu. Jih jang mmuih khăp
yăn Mnga.

Cây cối nảy mầm, hoa nở nhiều;
bướm lượn. Mọi người ưa
ngắm cảnh mùa Xuân.

KĂO NGA, KĂO HLAP

Răk lăng đă mnga ih đuh êjai yăn Mnga.

Em Làm, Em Chơi

Kể một vài thứ hoa mà em thấy vào mùa Xuân.

46. YĂN MNGA (guôp êlâu)

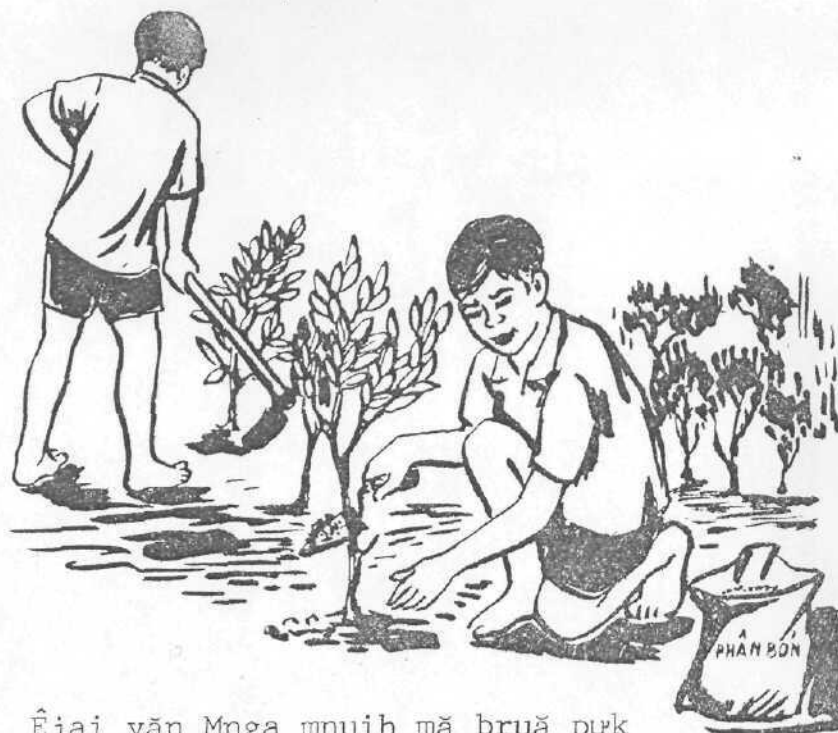
Mùa Xuân (tiếp theo)

Ya ĉim, tâng-tit, mnũ dõk
ngã lã? Ya klei hláp ih
khăp êjai yăn Mnga?

Chim, bướm, gà đang làm gì?
Về mùa Xuân, em thích những
trò chơi nào?

Êjai yăn Mnga mnuih mã bruã pưk
hma pla kyáo, tuh angre.
Về mùa Xuân, nhà nông trồng cây, bón cây.

KÂO NGÃ, KÂO HLÁP

1--Răk phung ĉim khăng liõ hiu êjai yăn
Mnga.

2--Yăn Mnga, amão yuôm ôh djă ba ao êa
hjan nao kơ sang hră. Ya ngã?

Em Làm, Em Chơi

1--Kể những con chim hay bay lượn về mùa Xuân

2--Mùa Xuân, đi học không cần mang áo đi mưa.
Vì sao?

47. YAN BHANG

Mùa Hạ

Mlan Pă, mlan Êma, mlan Năm
jing yăn Bhang.

Êjai yăn Bhang adiê mđiă yoyăng,
hlor hĩp, kohă kohang.

Tháng tư, tháng năm, tháng sáu
là mùa hạ.

Về mùa hạ, trời nắng chang chang,
nóng bức, khó chịu.

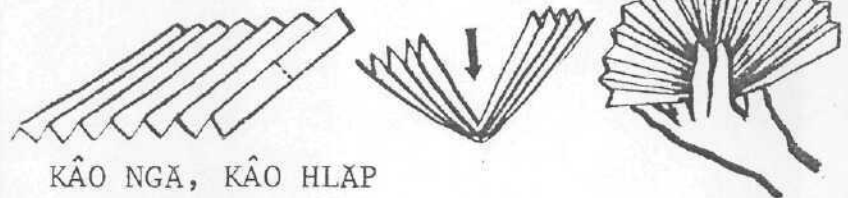
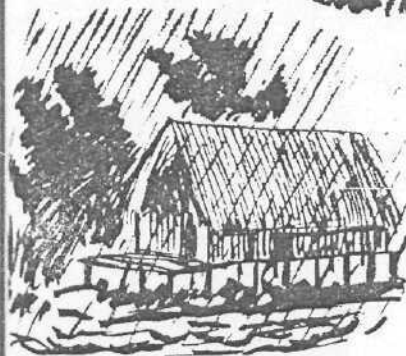

Ya ngă mnuih leh anăn kbao
mdei ti gũ êyui kyôo?

Tại sao người và trâu nghỉ dưới
bong cây?

Êjai yăn bhang khăng
măo hjan prông,
angĩn ktang.

Về mùa hạ thường
có mưa to, gió lớn.

KÂO NGĂ, KÂO H LAP

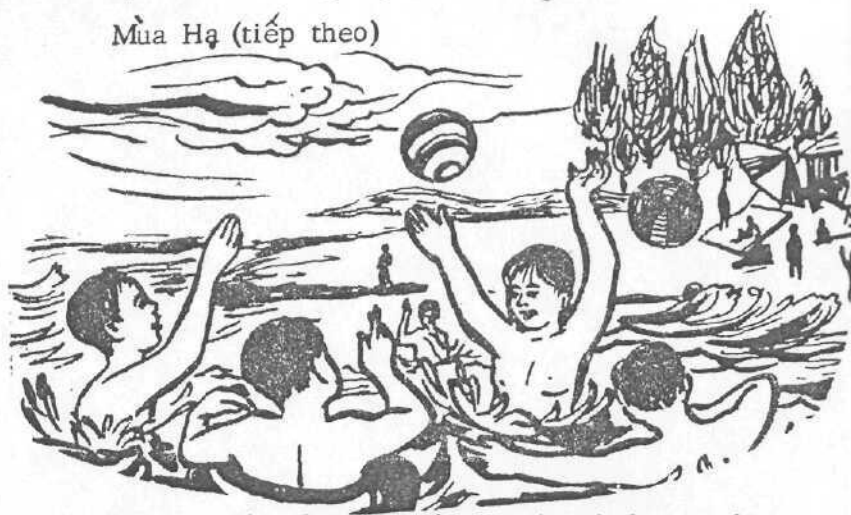
Klăp kuat tui si rup ċih.

Em Làm, Em Chơi

Gấp cái quạt theo hình vẽ.

48. YĂN BHANG (guôp êlâu)

Mùa Hạ (tiếp theo)

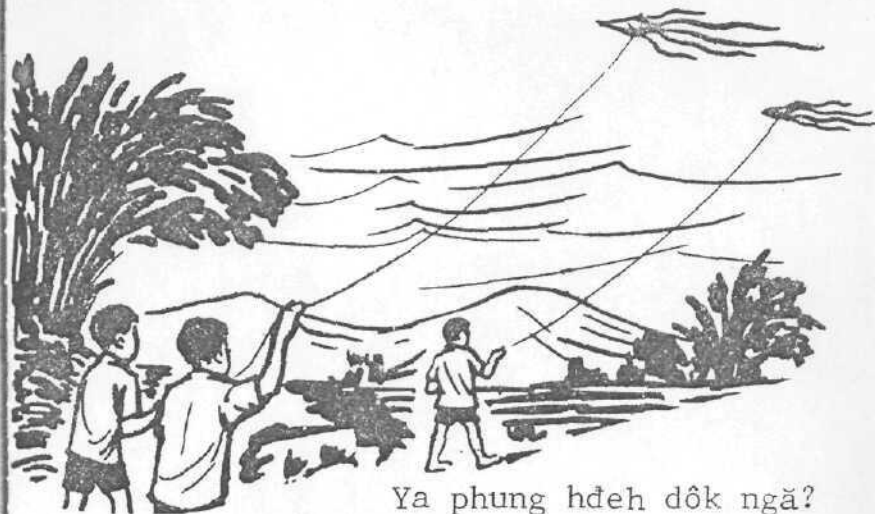

Yăn bhang mào lu muih mnei ti hang êa ksĩ.

Mùa hạ, bãi biển đông người tắm.

Phung hêh mnei leh anăn kbao ênham msẽ mớh.

Trẻ em tắm, trâu cũng tắm.

Ya phung hêh dôk ngã?

Trẻ em đang làm gì?

Mnuih mã bruã puk hma wiã, rah mjeh, pẽ boh.

Nhà nông gặt lúa, gieo mạ, hái trái.

KÂO NGA, KÂO HLAP

1--Ya mlan ih hláp bi kě knip?

2--Ngã hla mduẽ rup mta dhar.

Em Làm. Em Chơi

1--Em chơi đá đẽ vào mùa nào?

2--Làm cái điều hình vuông.

49. YAN HJAN

Mùa Thu

Mlan Kjuh, mlan Sapăn, mlan Duapăn jing
yăn Hjan.

Tháng bảy, tháng tám, tháng chín là mùa thu.

Yăn hjan mảo angĩn êđăp bưi.

Yăn hjan, phung hêh lỏ đồng nao kơ sang
hră.

Về mùa thu, khí
trời mát mẽ.
Mùa thu, các em
lại bắt đầu đi học.

Ruế yăn hjan hla kyâo mtáo luh.

Cuối mùa thu, lá vàng rơi.

KÂO NGX, KÂO HLAP

Čih pruế wĩt lač hlăm hđruôm moar:

Yăn mnga adiê jing....., angĩn jing.....

Yăn hjan adiê jing....., angĩn jing.....

Em Lăm, Em Chơi

Viết câu trả lời vào tập:

Mùa xuân bầu trời....., khí trời....

Mùa thu bầu trời....., khí trời....

50. YAN HJAN (guôp êlâu)

Mùa Thu (tiếp theo)

Hrue Tet-Trung-thu mlan jing
wĩl leh anăn siam sonăk.

Ya phung hêh anei dôk ngă lě?

Tết Trung-thu trăng tròn và đẹp quá.
Mấy em này đang làm gì đấy?

Đa phung khua mduôn dôk chum ti tač êjai
mlam mào mlan.

Vài ba ông già trò-chuyện dưới trăng.

Mnuih ngă lỏ hma pẽ
boh kruẽ dũng, pẽ kpaih.
Nhà nông hái bưởi, hái bòng.

KĂO NGA, KĂO HLAP

1--Ya mta klei hlap ih
mào êjai yăn hjan?

2--Pui Trung thu msẽ hõng ya rup hlỏ
mnõng? Msẽ hõng ya rup dô dô?

Em Làm, Em Chơi

1--Mùa thu, em có những trò chơi nào?

2--Đèn Trung-thu hình con gì? Hình đồ vật nào?

51. YĂN PUIH

Mùa Đông

Mlan Pluh, mlan Pluh sa, mlan Pluh dua
jing yăn puih. Yăn puih adiê jing ðhu ðhu,
êăt-hriêt. Adhan kyáo-mtáo êghăng.

Tháng mười, tháng một, tháng chạp là mùa đông.
Mùa đông âm u, rét mướt. Canh cây trơ trụi.

Chỉm dök pun hlăm hruh.

Chim nằm trong tổ ấm.

Mnuih dök mdang pui.

Người ngồi quanh lửa.

Yăn puih, ya mta ao ih hơo nao
kơ sang hră?

Mùa đông, đi học em mặc áo gì?

KÂO NGĂ, KÂO HLÁP

1-Ngă rup sa ðẻ ana kyáo êghăng.

2-Bi hơo ao mdao kơ pupê.

Em Làm, Em Chơi

1--Vẽ một cây trơ trụi.

2--Mặc áo ấm cho búp bê.

52. YAN PUIH (guôp êlâo)
Mùa Đông (tiếp theo)

Ya mta klei hlăp ih khăp

êjai yăn puih?

Về mùa đông em thích
những trò chơi nào?

Đa mta djuê c̣im phior đũe kơ krĩng đũng
 c̣iăng kơ tlahi
 êăt.

Yăn puhi truh, mnuhi ngă lỏ hma puôt wiă,
 kai lỏ hma.

KÂO NGĂ, KÂO HLAP:

1--Ngă rup đa drei c̣im dỏk phior.

2--Mdăp sa asăr ṃṇng diêt hlăm kpăt
 kngan, kpăt jih dua plă kngan leh anan
 mmuñ mdaỏ phung găp:

Kngan bô, kngan asăr.

Ti kngan asăr?

Ti kngan bô?

Hlei thâu?

Vài loài chim bay về phương nam để tránh lạnh.

Đầu mùa đông, nhà nông gặt lúa, cày ruộng.

Em Làm, Em Chơi

1--Vẽ vài cánh chim bay.

2--Giấu một vật nhỏ trong một nắm tay, nắm cả

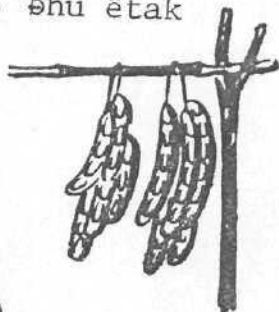
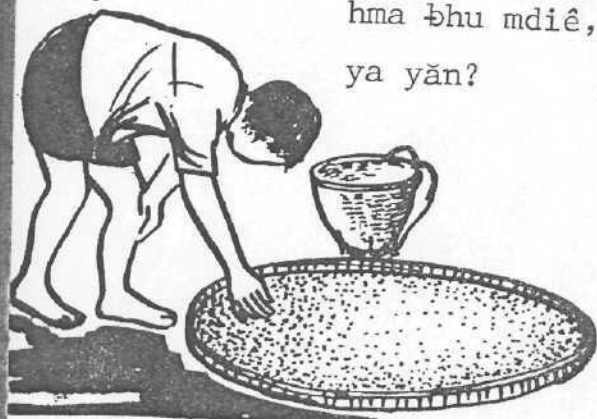
hai tay lại rồi hát để đố các bạn:

Tập tầm vông,
 Tay không, tay có.
 Tập tầm vó,
 Tay có, tay không.
 Tay nào có?
 Tay nào không?

53. KLEI WIT HRIAM

Mnuih ngă bruă pưk
hma ậu mdiê, ậu êtak
ya yăn?

Ya yăn ih yua phung
dỗ anei?

Ya yăn mảo mnhng
aneĩ?

Bài Ôn

Nhà nông phơi lúa, phơi đậu về mùa nào?

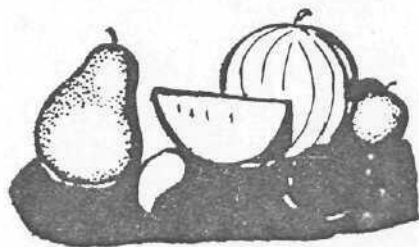
Em dùng những thứ này về mùa nào?

Mùa nào có cảnh này?

Ya yǎn ih êran hla, bi kě knip?

Em thả diều, đá dế về mùa nào?

Ya yǎn ih dưi bởng phung boh anei?

Về mùa nào em được ăn những trái này?

Ya yǎn mào mǎng anei?

Cảnh này ở vào mùa nào?

KDRĚČ VI

Chương VI

MMÔNG

Thì Giờ

54. MMÔNG

Dũm mmông ih nao kơ sang hră?

Dũm mmông ih kbiă mông sang hră?

Drei dlăng mmông ċiăng thăc dũm mmông
măo.

Giờ

Em đi học lúc mấy giờ?

Em tan học lúc mấy giờ?

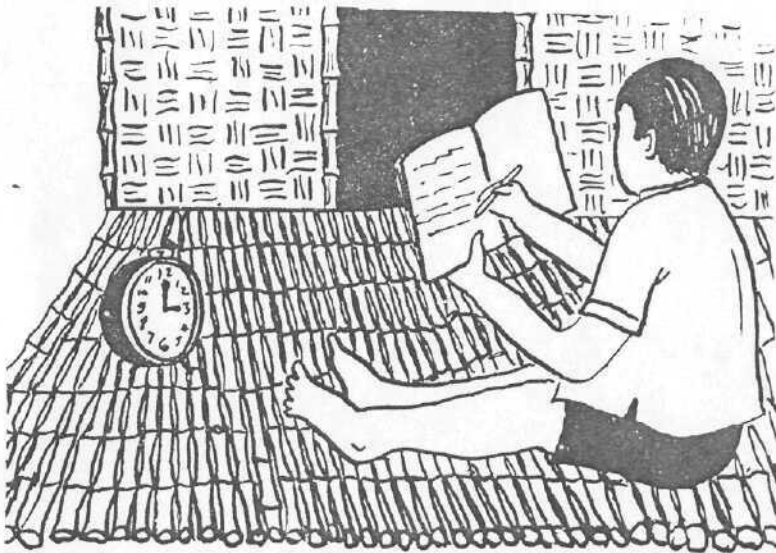
Ta coi đồng hồ để biết giờ.

KẢO NGÃ, KẢO H Lạp

Hrue Kjuh ih ċih pìoh hlãm hđruôm hrã
điêt phung mmông:

mdih pít, hriãm klei hriãm, huã hrue
đõng, huã tlam, nao pít.

Em Làm, Em Chơi

Ngày chủ nhật, em ghi vào sổ tay
những giờ:

thức dậy, học bài, ăn bữa trưa,
ăn bữa chiều, đi ngủ.

55. BOH MMÔNG

Đồng-Hồ

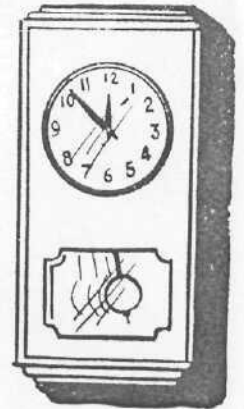
Êriáo mmông mñê êrão kgũ pít.
H'Mi mdih pít.

Chuông đồng-hồ báo thức reo. Mĩ thức dậy.

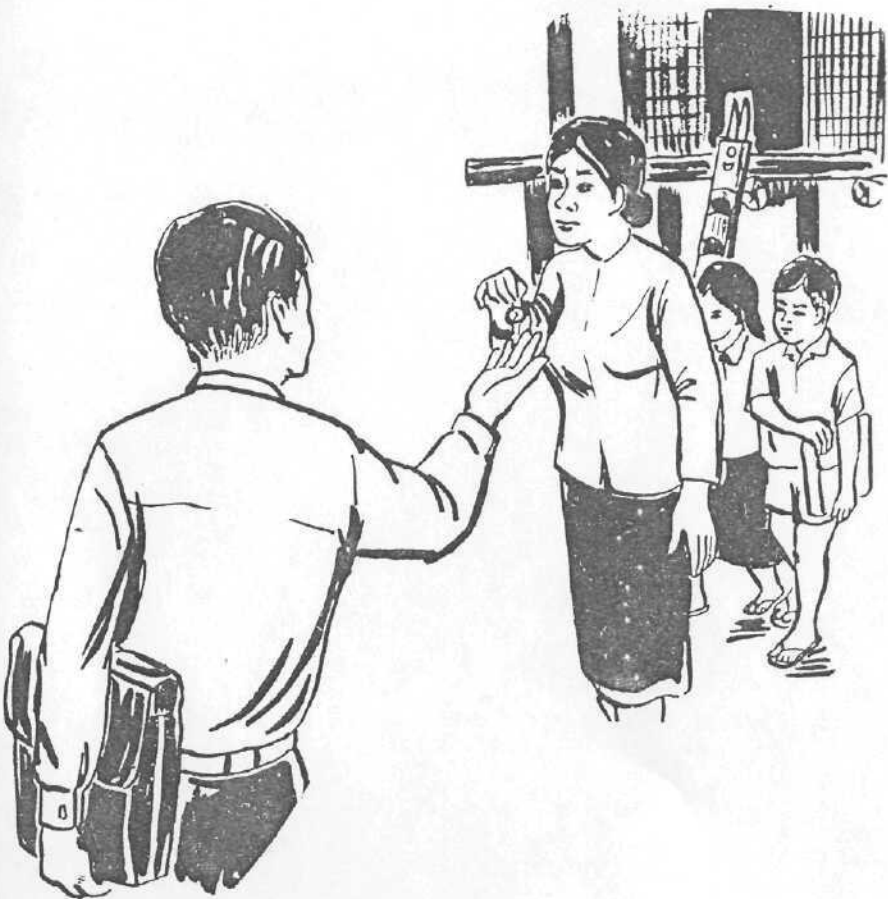

Nũ đlãng kơ mmông yuôl:
Mão mneh mmông dai wít dai nao,
Mão êriáo hựn dũm mmông.

Em xem đồng-hồ treo:
Có quả lắc đưa đi đưa lại;
có chuông báo giờ.

Ami brei mmông kngan kơ ama.

KẢO NGA, KẢO HLÁP

Yap lăng dũm mta mmông sang ih mào?

Ih ngã rup phung mmông anăn.

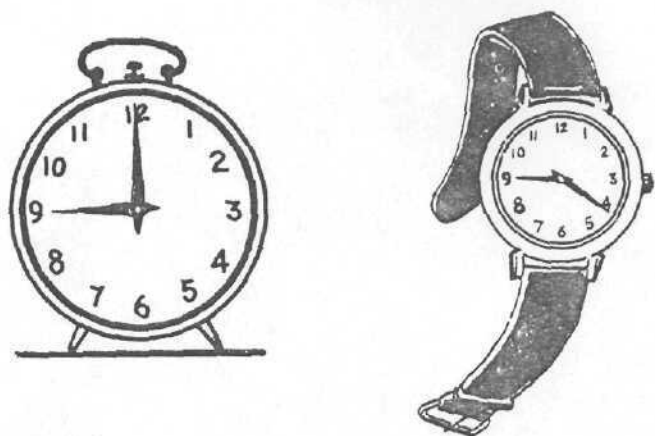
Má đưa đồng-hồ đeo tay cho ba.

Em Làm, Em Chơi

Em kể thú đồng-hồ mà nhà em có.

Vẽ cái đồng-hồ ấy.

56. BỔ MÔNG

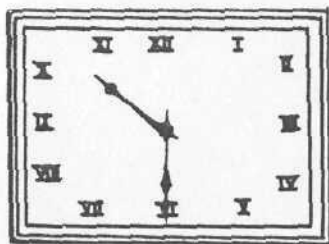
Dũm mrô máo ti dlông bỗ mông?

Mông ya mrô truh kơ ya mrô?

Dũm aruất êrũm máo ti dlông bỗ mông?

Dua aruất êrũm jing mớơ mớ?

Dua aruất êrũm dar ti dlông bỗ mông.

Mặt Đồng-Hồ

Trên mặt đồng-hồ có mấy số?

Từ số nào đến số nào?

Trên mặt đồng-hồ có mấy kim?

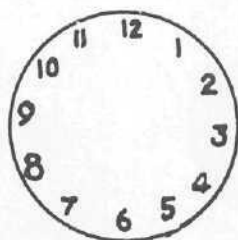
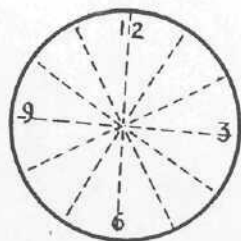
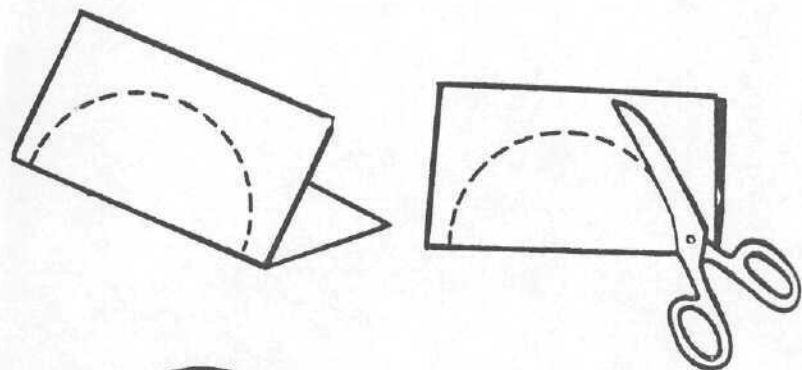
Hai kim có bằng nhau không?

Hai kim quay trên mặt đồng-hồ.

KÁO NGA, KÁO HLÁP

Khăt mwar kpal ngă bỗ mmông mảo mrô cih

jũm dar (mđor hống bỗ mmông êrâu)

Em Làm, Em Chơi

Cắt bìa làm mặt đồng-hồ có vòng số

(bằng mặt đồng-hồ báo thức).

57. MMÔNG, MNIT

H'Mi lač: "Dläng Y-Lê, dua aruät êrũm
anăn dök kǝng hě sa anök."

---"Ŏng guôn bhiáo, giê êrũm dlông dǝng
êran yoh."

Êrũm dlông ktráo mrô 3, êrũm
đũt truh kǝ mrô 1 leh mǝ?

Êrũm dlông truh kǝ mrô 6, êrũm đũt ktruh
kǝ mrô 1 leh mǝ?

Ya êrũm êran pral?
Ya êrũm êran êmrt?

Giờ, Phút

Mỹ nói: "Kìa anh Lê, hai kim đồng-hồ đứng
yên một chỗ."

"Mỹ đơi một chút, kim dài sắp quay."

Kim dài chỉ số 3,
kim ngắn đã tới số 1 chưa?

Kim dài chỉ số 6, kim ngắn đã tới số 1 chưa?

Kim nào quay nhanh?

Kim nào quay chậm?

Êrũm dlông lõ wít kơ mrô
12, ãu dar liăp sa dăng.

Êrũm đũt ktráo mrô 1, jing 1 mmông.
Êrũm dlông ktráo mnit.
Êrũm đũt ktráo mmông.

KÂO NGA, KÂO HLAP

Phung hêh hlăm adũ bi mbha dua êpul
A leh anăn B.

<u>Êpul A ur</u>	<u>Êpul B tui ur</u>
---"Êrũm dlông . . . . ."	"mnit"
---"Êrũm đũt . . . . ."	"mmông"
---"Mmông" . . . . ."	"êrũm đũt"
---"Mnit" . . . . ."	"êrũm dlông"

Kim dài trở về tới số 12,
đã quay đủ một vòng.

Kim ngắn chỉ số 1, là 1 giờ.

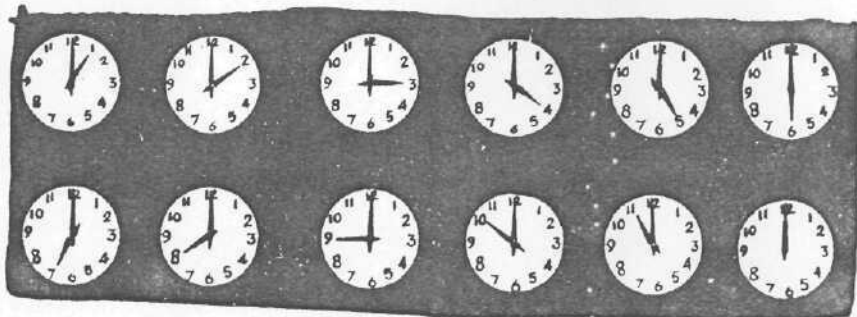
Kim dài chỉ phút.

Kim ngắn chỉ giờ.

Em Làm, Em Chơi

Cả lớp chia làm hai bè A và B.

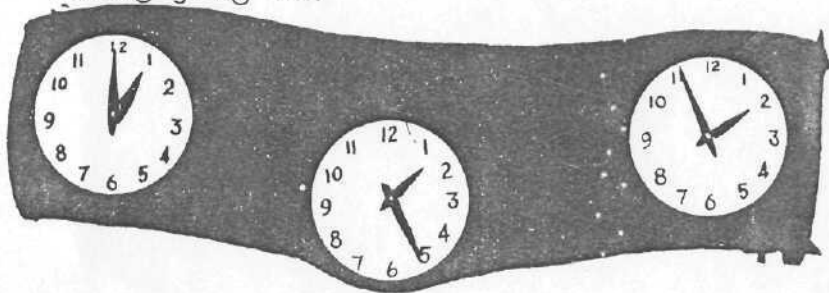
<u>Bè A hô:</u>	<u>Bè B hô theo</u>
--"Kim dài"	"phút"
--"Kim ngắn"	"giờ"
--"Giờ"	"kim ngắn"
--"Phút"	"kim dài"

58. ĐỒNG HỒ

Êrũm đồng hồ ktráo klă phă mưô 1, bři dũm đồng hồ jing lă?

Êrũm đồng hồ ktráo klă phă mưô 2, bři dũm đồng hồ jing lă?

Êrũm đồng hồ ktráo liăp bři 1 đồng hồ.

Êrũm đồng hồ ktráo êgao kư 1 đồng hồ.

Êrũm đồng hồ ktráo giăm truh kư 2 đồng hồ.

Xem Giờ

Kim giờ chỉ chính giữa số 1,

là vừa đúng mấy giờ?

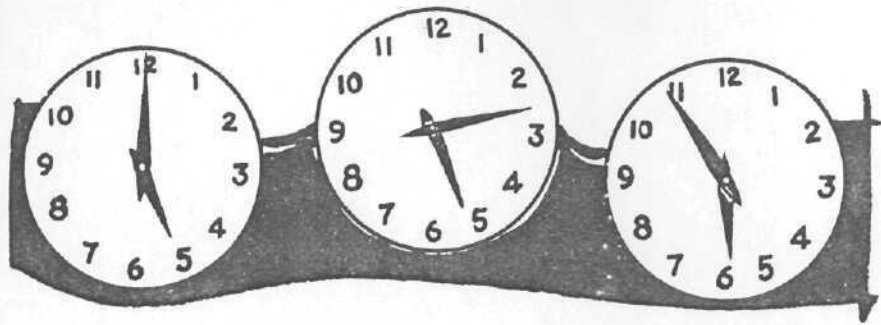
Kim giờ chỉ chính giữa số 2,

là vừa đúng mấy giờ?

Kim giờ chỉ vừa đúng 1 giờ.

Kim giờ chỉ quá 1 giờ.

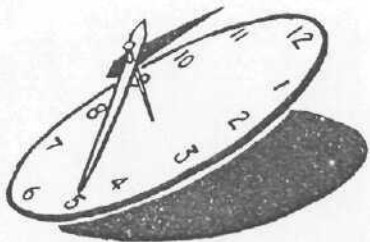
Kim giờ chỉ gần tới 2 giờ.

Liáp dũm mmông máo êrũm mmông ktráo?
 Dũm mmông êgao êrũm mmông ktráo?
 Giãm truh dũm mmông êrũm mmông ktráo?

-KÁO NGA, KÁO HLAP

Yua bỗ mmông ngã leh êláo anãn máo mrô truh
 12. Thiãm ngã êrũm mmông hõng m̄ar khãng
 leh anãn mã êrũm præk tlõ ti sa nah êdũk
 êrũm mmông hlõng tlõ ti krah bỗ mmông.
 Gut êdũk êrũm præk knur ti tluôn bỗ mmông.

Kim giờ chỉ vừa đúng mấy giờ?

Kim giờ chỉ quá mấy giờ?

Kim giờ chỉ gần tới mấy giờ?

Em Làm, Em Chơi

Dùng mặt đồng-hồ đã làm kỳ trước có vòng 12 số.

Làm thêm kim giờ bằng bìa cứng rồi dùng kim
 ghim dính kim giờ vào giữa mặt ấy. Bẻ đầu kim
 nhọn đằng sau mặt đồng-hồ xuống.

59. DLANG MMÔNG, MNIT

Găp djuê H'Mi dõng huả bõng.

Mmông ktráo liăp b̄ri 12 mmông.

Ya mrô ih buh êrũm mmông leh anăn êrũm
mnit ktráo?

Truh 12 mmông 5 mnit, ya mrô êrũm mnit
ktráo?

Xem Giờ, Phút

Gia-đình Mỹ bắt đầu ăn cơm.

Đồng-hồ chỉ đúng 12 giờ.

Em thấy kim giờ và kim phút chỉ số nào?

Lúc 12 giờ 5 phút, kim phút chỉ số nào?

Todah leh huă bǒng H'Mi dlǎng kơ mmông.
Êrũm mnit dar mǒng mrô 12 truh kơ mrô 6.
Êrũm mnit dar mkrah dǎng bỗ mmông.
Hlăk anǎn jing 12 mmông 30 mnit.

Ti bỗ mmông êrũm mnit lǒ truh kơ mrô 12.
Êrũm mnit dar liăp sa dǎng, sonǎn jing 60
mnit.
Mmông ktráo mǎo 1 mmông.

KÂO NGĂ, KÂO HLAP

Yua bỗ mmông ngă leh êlǎo anǎn. Rít 2
aruăt êrũm mmông leh anǎn mnit brei ktráo:
12 mmông, 12 mmông 5 mnit, 12 mmông 10
mnit, 12 mmông 15 mnit, 12 mmông 30 mnit,
1 mmông 35 mnit, 1 mmông 40 mnit, 1 mmông
45 mnit, 1 mmông 50 mnit, 1 mmông 55 mnit;
2 mmông, 2 mmông 10 mnit, 2 mmông 25 mnit,
2 mmông 45 mnit.

Khi ăn cơm xong, Mĩ xem đồng-hồ.

Kim phút đã xoay từ số 12 đến số 6.

Kim phút đã xoay được nửa vòng.

Lúc đó là 12 giờ 30 phút.

Trên mặt đồng-hồ kim phút đã trở về số 12.

Kim phút xoay được một vòng, tức là 60 phút.

Đồng-hồ chỉ 1 giờ.

Em Làm, Em Chơi

Dùng mặt đồng-hồ đã làm trước. Xoay 2 kim
giờ và phút cho chỉ: 12 giờ, 12 giờ 5 phút, 12
giờ 10 phút, 12 giờ 15 phút, 12 giờ 30 phút, 1 giờ
30 phút, 1 giờ 35 phút, 1 giờ 40 phút, 1 giờ 45
phút, 1 giờ 50 phút, 1 giờ 55 phút; 2 giờ, 2 giờ
10 phút, 2 giờ 25 phút, 2 giờ 45 phút.

60. MÃ AI MMÔNG

H'Mi iêu ama: "Mmông djiê leh, ama ah!"
Ti dlông bỗ mmông, ya mrô êrũm đút dôk
kõng hẽ?

Ya mrô êrũm dlông dôk kõng hẽ?

Lên Dây Đồng-Hồ

Mỹ gọi ba: "Đồng-hồ đứng rồi, ba đi!"

Trên mặt đồng-hồ, kim ngắn đứng ở số mấy?

Kim dài đứng ở số mấy?

Čiăng kơ mmông lữ dõng
êran, ya aê Y-Tư ngã?

Aê Y-Tư mdar êrũm dlông,
čiăng lữ mã djõ mmông.

Nũ mdar êrũm, dũm dar
čiăng kơ mmông ktráo
12 mmông?

Ya êrũm kãp dar tui hlue mbĩt?

Ih ÷uh, ya mrô êrũm dlông ktráo?

Ya mrô êrũm đút ktráo?

Muốn cho đồng-hồ lại chạy, Ông Tư làm gì?
Ông Tư quay kim dài để lấy lại giờ.

Ông quay kim mấy vòng thì đồng-hồ chỉ
12 giờ?

Kim nào tự nhiên xoay theo?

Em thấy kim dài chỉ số mấy?

Kim ngắn chỉ số mấy?

H'Mi ur hork:---"Mmông dar leh!"
Aê Y-Tu êmuh:---"Si ồng thào lể?"
---"Káo hmữ ênai mñê tĩk tắk leh anăn káo
buh mnoh mmông dar wĩt dar nao."

KÁO NGA, KÁO HLAP

Ih mã ỗ mmông ngă ieh êláo anăn.
Mmông anei dôk kống hể ti 9 mmông.
Ih dlǎng kơ mmông yuól ktráo 12 mmông.
Ih mgut ngă mdar ênin ti tluôn mmông, tui
hluê ênai tĩk tắk, mdar êrũm mnit brei
mmông ktráo djõ 12 mmông.

Mỹ reo lên: "Đồng-hồ chạy rồi!"
Ông Tư hỏi: "Sao con biết?"
--"Con nghe tiếng tích tắc, lại thấy quả lắc
đưa đi đưa lại."

Em Lâm, Em Chơi:

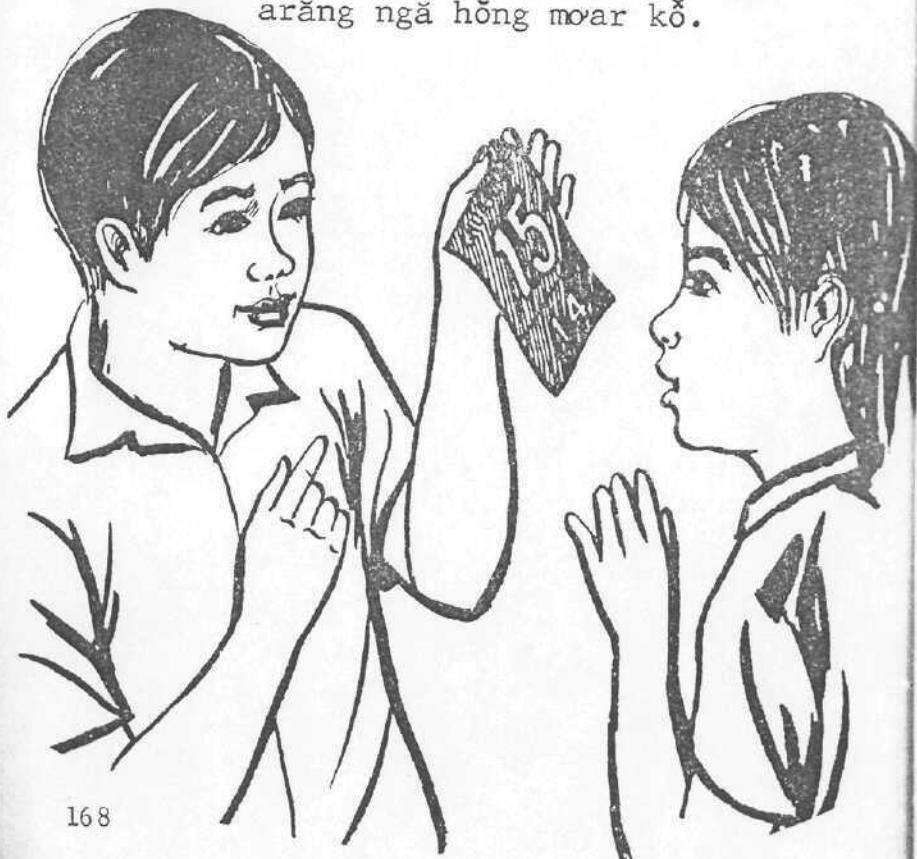
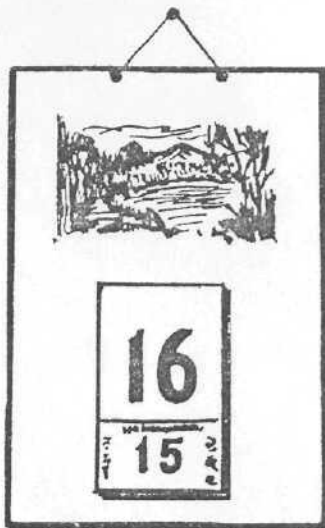
Em lấy mặt đồng-hồ làm kỳ trước.
Đồng-hồ này đúng lúc 9 giờ.
Em coi đồng-hồ treo thấy 12 giờ.
Em giả bộ vặn khóa phía sau đồng-hồ, bắt
chước tiếng tích tắc, quay kim phút cho
đồng-hồ chỉ đúng 12 giờ.

61. PÖK LƠ

Y-Lê mráo pök hla lơ
hrue Kjuh.

Hla lơ hrue Kjuh arăng
ngă hống mwar kulơ.

Mwar lơ hrue yang-dar
arăng ngă hống mwar kỗ.

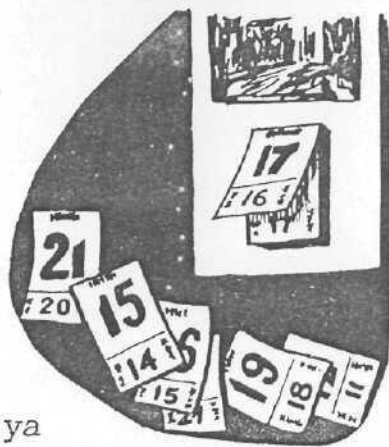
Bóc Lịch

Lê vừa bóc tờ lịch ngày chủ-nhật.

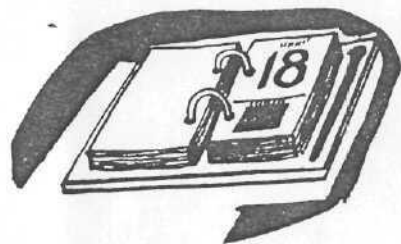
Tờ lịch ngày chủ-nhật in trên giấy màu.

Tờ lịch ngày thường in trên giấy trắng.

Y-Lê lač: "H'Mi, brei
 ồng hđor, tởdah jìh
 sa hrue, pỏk hẻ sa
 pỏk hla mỏar lỏ." "

Tởdah jìh hrue anei, ya
 hrue mỏar lỏ ih lỏ pỏk lẻ?
 Jìh sa hrue kỏm, đứm pỏk hla mỏar lỏ ih
 pỏk?

Ama mỏo hđruỏm mỏar lỏ
 đứm ti đỉng jhụng.
 Grỏp hrue ama pỏk sa
 pỏk hla mỏar lỏ.

KỎO NGỎ, KỎO HLỏP

Hrui kỏn phụng hla mỏar lỏ bi lir mỏt
 mỏng hrue sa truh kỏ hrue Kjuh.

THỨ HAI 16 TH. TAM	THỨ BA 17 TH. TAM	THỨ TƯ 18 TH. TAM	THỨ NĂM 19 TH. TAM	THỨ SÁU 20 TH. TAM	THỨ BẢY 21 TH. TAM	CHỦA NHẬT 22 TH. TAM
15 TH. TAM	16 TH. TAM	17 TH. TAM	18 TH. TAM	19 TH. TAM	20 TH. TAM	21 TH. TAM

Lê nỏi: "Mỏ nhỏ nhẻ,
 hẻt mỏt ngỏy,
 bỏc đỉ mỏt tờ lịch." "

Hẻt ngỏy hỏm nay,
 em bỏc tờ lịch ngỏy thứ mỏy?
 Hẻt mỏt tuỏn-lẻ bỏy ngỏy,
 em bỏc mỏy tờ lịch?

Ba cỏ tập lịch ngỏy
 đỏt trờn bỏn.

Mỏi ngỏy ba giờ mỏt tờ.

Em Lỏm, Em Chỏi

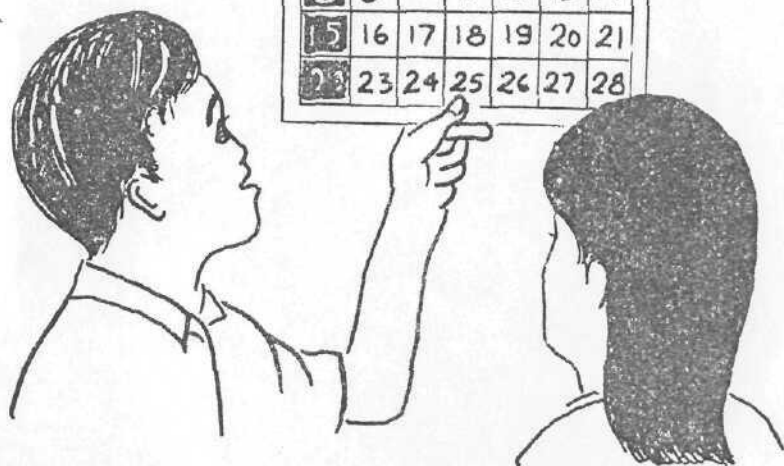
Thu gỏp nhứng tờ lịch liờn nhau,
 từ thứ hai đẻn chủ-nhật.

62. HRĂ LƠ MLAN

Grăp pők hla hră lơ
mlan arăng ċih mrô
hrue hlăm sa mlan.

Mrô mia êa kulơ
jing hrue Kjuh
amâodah hrue phet.

THÁNG HAI						
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28

Tờ Lịch Tháng

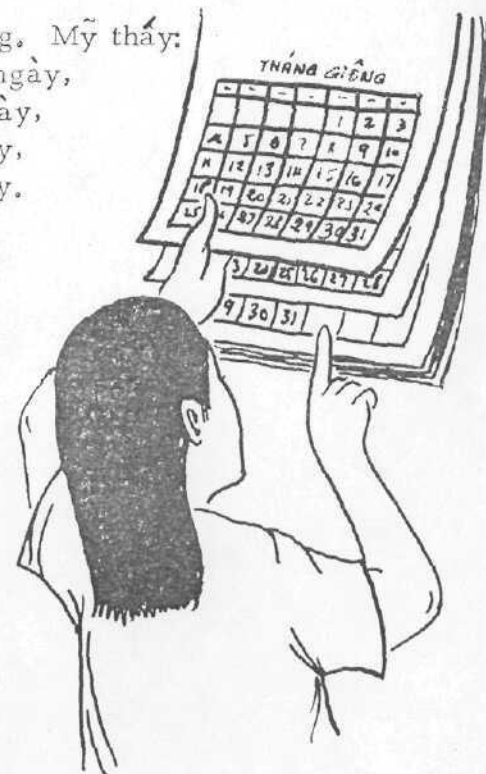
Mỗi tờ lịch tháng ghi số ngày trong một tháng.
Số in màu chỉ ngày chủ-nhật, hoặc ngày lễ.

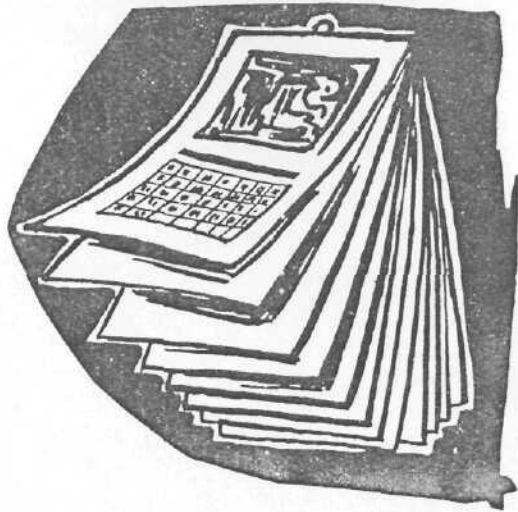
H'Mi pők hduôm hră lơ mlan. Nũ ðuh:

- Mlan Sa mào 31 hrue,
- Mlan Dua mào 28 hrue,
- Mlan Tlào mào 31 hrue,
- Mlan Pă mào 30 hrue.

Mỹ ðở tập lịch tháng. Mỹ thấy:

- tháng giêng có 31 ngày,
- tháng hai có 28 ngày,
- tháng ba có 31 ngày,
- tháng tư có 30 ngày.

Hdruôm hră lơ mlan mào 12 pők hla, jing djăp kơ sa thũn.

Dũm mlan mào hlăm sa thũn?

KĂO NGĂ, KĂO HLĂP

Tui ċih hdruôm hră lơ yuôl, treh êlan leh anăn ċih mrô hrue mlan Sa. Mia êa kulơ phung mrô hrue Kjuh leh anăn hrue phet.

CHUẢNHẬT	THỨ HAI	THỨ BA	THỨ TƯ	THỨ NĂM	THỨ SÁU	THỨ BẢY
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Tập lịch tháng có 12 tờ, đủ cho một năm.

Một năm có mấy tháng?

Em Làm, Em Chơi

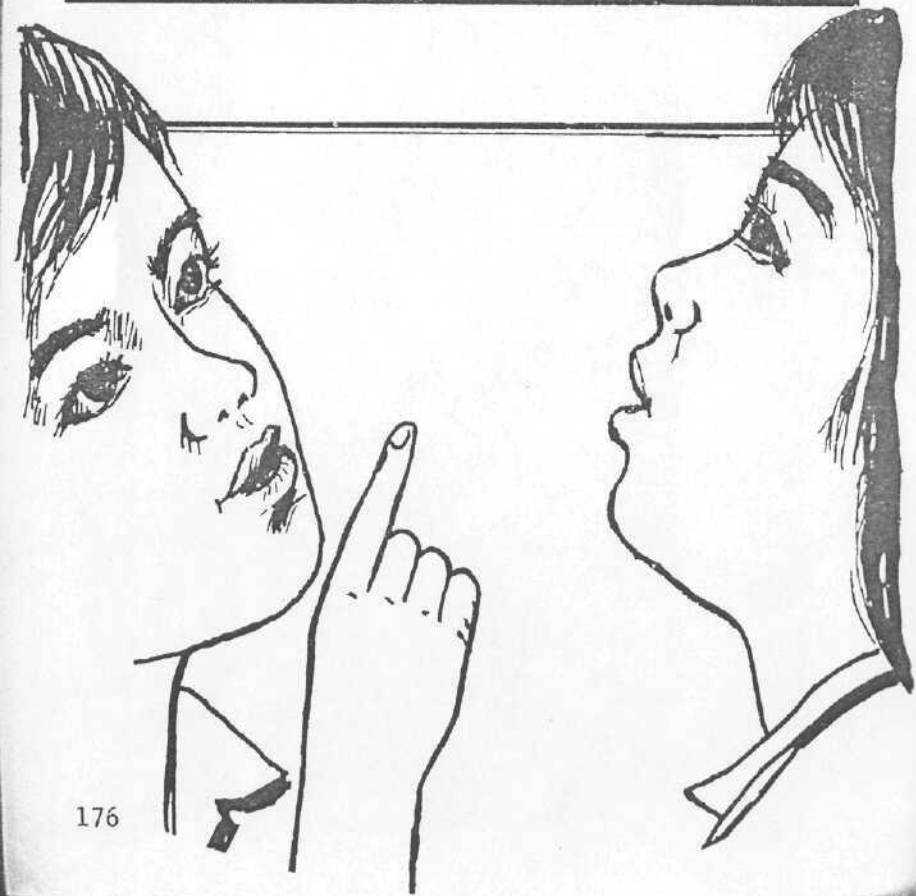
Bắt chước tờ lịch treo, kẻ bảng số ngày tháng giêng.

Tô màu số chỉ những ngày chủ-nhật và ngày lễ.

THÁNG . HAI

CHỦA NHẬT	THỨ HAI	THỨ BA	THỨ TƯ	THỨ NĂM	THỨ SÁU	THỨ BẢY
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28

63. DLANG LƠ

--"Ờ Y-Lê, ya hrue anei
jing lă?

--"Brei ỡng dlăng kơ hră
lơ, ỡng thao yoh:
mrô ktráo hrue."

Coi Lịch

--"Anh Lê ơi, hôm nay là
ngày mấy nhĩ?"

--"Mỹ coi tờ lịch ngày thì biết:
số lớn chỉ ngày."

THÁNG - HAI

CHUẢ NHẬT	THỨ HAI	THỨ BA	THỨ TƯ	THỨ NĂM	THỨ SÁU	THỨ BẢY
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28

---"H'Mi dlăng kơ pruẽ hră kchơ ti dlông mrô. Ya hrue anei jing?"

---"Anei jing hră lơ mlan, H'Mi dlăng ya mlan anei jing?"

---"H'Mi dlăng phung mrô ktráo hrue hlăm mlan."

---"Čiăng bi tháo ya hrue jing hlăm hrue kăm, ya pruẽ hră in dlăng?"

Dũm pők hla mwar hră lơ mlan mào?

Dũm mlan mào hlăm sa thũn?

Ya anăn phung mlan hlăm sa thũn?

KĂO NGA, KĂO HLAP

Dlăng hră lơ mlan leh anăn čih hlăm hdruôm mwar dũm hrue mào grăp mlan.

--"Mỹ đọc hàng chữ in dưới số. Hôm nay là thứ mấy nhỉ?"

--"Đây là tờ lịch tháng, Mỹ coi tháng này là tháng mấy?"

--"Mỹ đọc những số chỉ ngày trong tháng."

--"Muốn biết ngày thứ mấy trong tuần, em coi hàng chữ nào?"

Tập lịch tháng có bao nhiêu tờ?

Một năm có bao nhiêu tháng?

Một năm có những tháng nào?

Em Lám, Em Chơi:

Coi tập lịch tháng và ghi vào tập mỗi tháng có bao nhiêu ngày.

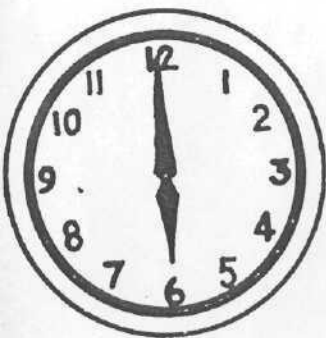

Ya ngă H'Mi dlăng
mmông?

Ya ngă êriáo mmông
mñê?

Dũm aruăt êrũm máo ti dlông
bỗ mmông?

Ya êrũm ktráo mnit?
Ya êrũm ktráo mmông?

Dũm mmông tui si mmông anei
ktráo?

Mỹ coi đồng-hồ để biết gì?

Chuông đồng-hồ báo thức reo để làm gì?

Trên mặt đồng-hồ có mấy kim?

Kim nào chỉ phút? Kim nào chỉ giờ?

Đồng-hồ này chỉ mấy giờ?

Ya H'Mi dök ngã?

Ti hla m̄ar l̄, ya m̄r̄o an̄n ktr̄ao?

Ya hrue m̄ar l̄ kul̄r ktr̄ao?

Mỹ đang làm gì?

Trên tờ lịch có số chỉ gì?

Tờ lịch màu chỉ ngày nào?

Ya mlan hr̄a l̄ anei jing?

Dũm m̄r̄o ktr̄ao hrue?

Dũm hrue mlan Tl̄ao m̄o?

Ya phung hrue phung m̄r̄o kul̄r ktr̄ao?

Hdruôm hr̄a l̄ mlan m̄o dũm p̄k hla l̄?

Dũm mlan m̄o hl̄m sa thũn?

THÁNG BA

CHỦMẬT	THỨ HAI	THỨ BA	THỨ TƯ	THỨ NĂM	THỨ SÁU	THỨ BẢY
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Đây là tờ lịch tháng mấy?

Có mấy số chỉ ngày?

Tháng ba có bao nhiêu ngày?

Những số in màu chỉ những ngày nào?

Tập lịch tháng có mấy tờ?

Một năm có mấy tháng?